

วารสารเกษตร มสธ.
STOU Journal of Agriculture

ISSN 2773-9937 (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เดือน มิถุนายน 2566

Volume 5 Number 1 June 2023

(บทความปริทัศน์)

การสร้างพลังยุทธการส่งเสริมและพัฒนากษตรโดยเกษตรกรเครือข่ายเป็นผู้กระทำ

Strategic Movement for Agricultural Extension and Development by Networking Farmers as the Actor

ดิเรก ฤกษ์ห่วย..... 1

(บทความวิชาการ)

การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากษตรที่ยั่งยืน

Communication for Agricultural Extension and Sustainable Development

เพชร ทวีวงศ์

Pech Taveevong..... 13

ความเชื่อมโยงของอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการและวิธีการสหกรณ์ และหลักการจัดการธุรกิจที่ดี

The Connection of Cooperatives Ideologies, Values, Principles and Practices, and Principles of Good Business Management

รองศาสตราจารย์ส่งเสริม หอมกลิ่น..... 23

(บทความวิจัย)

พฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

กรณีศึกษา: ผู้บริโภคในตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจใต้)

Behavior of Buying Flowering and Ornamental Plants in Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Province: A Case Study of Consumers in Khok Kruat Flowering and Ornamental Plant Central Market (Setthi Garden)

ปณณิศา ยุทธวงศ์สุข และนาลัน แป้นปลื้ม

Poonyisa Yuthawongsukh and Nalun Panpluem..... 32

สมรรถภาพการผลิตและต้นทุนค่าอาหารของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงด้วยกากมันสำปะหลังหมักยีสต์

Productive performance and feed cost of Thai Native Chicken Fed with Yeast Fermented Cassava Pulp

ธัญหทัย สุขสมพิช มณฑิชา พุทษาคำ และ วรินทร์ มณีรัตน์

Thunhatai Sooksompuch Monticha Putsakum and Warinthorn Maneerat..... 37

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์

สุขสำราญ จำกัฒ จังหวัดระนอง

Factors related to and affecting the outstanding debts of members of Amanah Suksamran Credit Union Cooperative Limited Ranong Province

ผานิตย์ แสงหาสินทรัพย์, วรัชย์ สิงห์ฤกษ์

Phanit Sawanghasinsup, Warachai Singharerk..... 48

การสร้างพลังกลยุทธการส่งเสริมและพัฒนากษตรโดยเกษตรกรเครือข่ายเป็นผู้กระทำ

Strategic Movement for Agricultural Extension and Development by Networking

Farmers as the Actor

ดิเรก ฤกษ์ห่วย

ศาสตราจารย์สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

คำนำ

บทความนี้มีประเด็นหลักที่สำคัญในการสร้างพลังกลยุทธในการส่งเสริมและการพัฒนากษตรที่สถานการณ์และโฉมหน้าการเกษตรในไทยแปรผันอย่างก้าวหน้าและรวดเร็วจากการประสานพลัง (synergy) และความยืดหยุ่นเคลื่อนที่ (resilience) ของ **นวัตกรรม การตลาด และการจัดการการประกอบการ** ที่จำเป็นต้องฉกใช้โอกาสที่มีกระทำการเชิงกลยุทธ(เส้นทางหนทางอันชาญฉลาดในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้) จึงจะเกิดการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางการกระจายความเป็นธรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม (คุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐาน : จปฐ./Quality of Life as Basic minimum Needs) โอกาสที่เท่าเทียมกัน และการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นองค์กรที่เข้มแข็งของชุมชน

หัวใจหลักของการเคลื่อนพลังทางการส่งเสริมและพัฒนาคือการ “เชื่อม/มีความสัมพันธ์กันของปัจจัยและการตอบโต้” อย่าง “สมดุลแบบเคลื่อนที่ และ โยกันเป็นทอดๆตามความจำเป็น” เพื่อก่อให้เกิดที่ประสานการเพิ่มพลังที่เป็นระบบและเกิดผลตอบโต้ที่เหมาะสมนั้นคือการ “เชื่อม” และ “โยง” กันของรากฐานการส่งเสริมและพัฒนากษตรด้วยท่วงท่าที่ทำให้เกิดจินตนาการ รวบรวมของ การตลาดนำนวัตกรรม นวัตกรรมนำการจัดการ และการจัดการนำการผลิต

จินตนาการภาพการส่งเสริมและพัฒนากษตรทั้ง 3 ประเด็นพื้นฐานของการ “เชื่อม” และ “โยง” กัน

ความเข้าใจรากฐานของพลังทั้งสามประเด็นนี้ จะก่อให้เกิดกระบวนการความคิดของระบบปฏิบัติการของการทำการประกอบการทางการเกษตรของไทยได้อย่างไร้ขอบเขตมากกว่าที่ควรจะเป็นคือ

1. การตลาดนำนวัตกรรม เห็นชัดเจนเมื่อแจ็กหม่า เข้ามาสร้างระบบการตลาดออนไลน์ในช่วงปี 2561 ที่เป็นการย้ายโครงการริเริ่มมาจากมาเลเซียของแจ็กหม่า การเปลี่ยนจุดพลังการตลาดออนไลน์เกิดจากรากฐานสภาพพื้นฐานการเกษตรของไทยที่มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ที่ล้อมรอบด้วยทิวภูเขาและเทือกภูเขาโอบล้อมรอบกันเขตแดนประเทศแก่พื้นที่ภาคเหนือที่ทำให้บางส่วนอากาศเย็นปลูกไม้ผลต่างประเทศได้ รัชกาลที่ 9 ได้มีโครงการตามพระราชดำริจากพระเมตตากรุณาธิคุณ สืบต่อเนืองมาก่อนหน้านั้น ด้วยวิเทศบายในการให้ชาวไทยภูเขา มีอาชีพที่เลี้ยงตนเองได้เป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาการชักชวนหวานล่อมจากกลุ่มลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่เริ่มจากสตอร์เบอร์ แอปเปิ้ล ที่อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และเชียงใหม่ ได้ร่วมกันมีโครงการวิจัยร่วมเป้าหมายแต่อิสระจากกันในแต่ละโครงการ ทางด้านติดกัมพูชา เวียดนาม ก็เป็นตัวกั้นพายุร้ายให้อ่อนตัวลงก่อนถึงภาคอีสานไทย ภาคใต้ที่เป็นด้ามขวานติด 2 มหาสมุทรชายเขาที่เหมาะสมแก่การทำสวนผลไม้ ทั้งปลูกยางพาราเป็นหลัก ดังป้าธรรมชาติที่สามารถทำให้ดินมีสภาวะการกักเก็บน้ำได้ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งไทยยังมีน้ำทะเลอ่าวไทยเหมาะแก่ปลาออกไข่ และอีกด้านของด้ามขวานก็เป็นมหาสมุทรที่สอง จึงสามารถส่งสมความอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรน้ำที่ทำให้มีกองเรือประมงจับปลาทะเลขนาดกลางเกิน 5-6หมื่นกองเรือ ทำรายได้เลี้ยงทางประมงเลี้ยงตนเองและประมงริมฝั่งได้เป็นอย่างดี

และส่งออกผลิตภัณฑ์ อาหารปลาประปองไปขายทั่วโลก ที่นักลงทุนไทยยังไปซื้อกิจการปลาทุ่นากระปองจาก สหรัฐอเมริกาเข้ามาอยู่ในกิจการเพื่อสะดวกต่อความเชื่อถือในเครมมาตรฐานของผู้บริโภคชาวโลก แต่ที่สำคัญที่สุดในเงื่อนไขการตลาดอย่างหนึ่งคือ คนไทยเป็นคน “ยิ้มสยาม”

ตลาดออนไลน์ของแจ๊คหม่าในไทยสร้างความตกตลึงเพราะความมหัศจรรย์ทางการตลาดออนไลน์ ที่เมื่อมีการซื้อทุเรียนจากไทยและเปิดตลาดออนไลน์วันแรก สามารถทำเงินจากการขายทุเรียนวันเดียวถึง 2.5 หมื่นล้านบาท และในปีแรกทำเงินถึง แปดหมื่นล้านบาทที่ทุเรียนในปีนั้นมีพื้นที่ปลูกแค่ หกแสนกว่าไร่ แต่ทำเงินส่งออกเฉียดการส่งออกของข้าว สินค้าเกษตรไทย 1-2อันดับแรกการส่งออกซึ่งใช้พื้นที่ประกอบการถึง 65-70 ล้านไร่ (ทั้งนาปีนาปรัง) ที่ทำเงินปีละ 1.2-1.5 แสนล้านบาท การขายทุเรียนออนไลน์ผ่านแจ๊คหม่าในปี 2564 ทุเรียนผ่านแจ๊คหม่าทำรายได้ 1.2 แสนล้านบาท การเจริญเติบโตของพื้นที่การปลูกทุเรียนไทยจึงขยายในภาคอีสาน(ที่อดีตเคยแห้งแล้งดินไม่อุ้มน้ำ และทางภาคเหนืออย่างรวดเร็วอย่างไม่น่าเชื่อ จากความเชื่อเดิมพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ (จระเข้ร้องไห้) ในจังหวัดภาคอีสาน ดินไม่เคยอุ้มน้ำได้ แต่สวนยางพาราใหม่สมัยนายกรัฐมนตรีกักซึมในภาคอีสานเกิน 14 ล้านไร่ ภาคเหนือเกือบ 10 ล้านไร่ทำให้ดินแถบนั้นเพิ่มความสามารถในการอุ้มน้ำได้ดินที่เสมือนมีพื้นที่ป่าจำลอง (กรมป่าไม้ ไม่ถือว่าเป็นป่า) จากยางพารา ที่ทำให้น้ำใต้ดินทุ่งกุลาร้องไห้กลายเป็นน้ำใต้ดินที่คุณภาพดีที่สุดในโลกไปได้ในที่สุด ที่สำคัญอีกอย่างคือ พื้นที่จังหวัดหลักๆ เช่น หนองคาย อุดรธานี และใกล้เคียงที่มีช่วงหนึ่งราคายางพาราสูง 120 บาทต่อ กก..ทุกบ้านที่ปลูกยางพาราแค่ 30 ไร่ สามารถซื้อรถบรรทุกเล็กบ้านละคัน และบ้านที่ปลูก 15 ไร่ก็สามารถซื้อมอเตอร์ไซด์บ้านละคันทุกบ้าน ที่ทำให้รถทั้งสองประเภทนี้ขาดตลาดอย่างไม่เคยมีมาก่อน

2. นวัตกรรมนำการจัดการ ไม่ว่าจะนวัตกรรมการผลิต นวัตกรรมบริการ นวัตกรรมกำหนดตำแหน่งของสินค้า (และแบรนด์) และนวัตกรรมกระบวนทัศน์ (paradigm หรือกลุ่มความคิดความเชื่อ) ที่เห็นชัดเจนที่สุดในการพลิกโฉมหน้าการประกอบการมากที่สุดในสถานการณ์การผลิตอุตสาหกรรมของไทยในปัจจุบัน ได้แก่

2.1 ระบบ 6G ที่ก่อให้เกิดการลงทุนรูปแบบใหม่ในพื้นที่อุตสาหกรรม และทางการแพทย์ตลอดจนการใช้ประโยชน์ทางด้าน AI ที่นวัตกรรมเป็นตัวหลัก

2.2 การตลาดระบบออนไลน์ ทำให้คนไทยที่หัวก้าวหน้า เปลี่ยนแปลงชีวิตได้ด้วย “ความปรารถนาแรงกล้า (passion)” ของการมีร้านเสมือนจริง (virtual shop)” ของเกษตรกรรุ่นใหม่อายุน้อยที่พลิกผันจากอาชีพรับจ้าง (ถูกปลดแรงงาน) ที่ตนสามารถลงทุนเป็นเจ้าของได้ ด้วยการเรียนรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องในทางปฏิบัติที่มี “ระบบปฏิบัติการ” กระทำการอยู่แล้วอย่างมีระบบ

2.3 การเรียนรู้จาก “การปฏิบัติที่ดีที่สุด” (best practices) ด้วยกระบวนการ “ลงมือทำไปเรียนรู้ไป” (learning by doing) และจากผู้ชี้แนะ (mentor) และ “ที่ปรึกษาทางวิชาการ (consultant) ที่จะเสนอความคิดเห็นที่เป็นหลายทางเลือกที่เหมาะสมกับเส้นทางของแต่ละคนในหลายเส้นทางตอบสนองการตอบโจทย์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความต้องการความสนใจ ความพึงพอใจ และการเพิ่มคุณค่าของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

3. การจัดการนำการผลิต ที่เห็นชัดเจนในไทย ได้แก่ เดิมไม่เคยมีคนแม้จะกล้าคิดว่า รถเกี่ยวข้าวขนาดใหญ่จะสามารถใช้ในนาข้าวไทยที่มีคั่นนาแบ่งกันเขตพื้นที่ ไม่เคยคิดว่า แม้ชาวกบฏไทยก็ออกแบบสร้างโดรนฉีดยาในสวนมะพร้าวที่สูงคนปีนป่ายไปลำบาก เดียวนี้ไทยมีรถเกี่ยวข้าวขนาดใหญ่รับจ้างทุกอำเภอ มีโดรนที่เริ่มจากบริษัทต่างชาติ(จีนส่วนใหญ่) มาเริ่มให้บริการมากจังหวัดเพิ่มขึ้นเรื่อยในราคาถูกธรรมดา คนหนุ่มสาวที่มีปัญหาการระบาดโรค

โควิดก็ต้องดิ้นรนกลับคืนถิ่น ทำมาหากินเกษตรที่เปลี่ยนรูปแบบของความก้าวหน้าในเรื่องของสายพันธุ์ เริ่มทำการตลาดพันธุ์พืชผักผลไม้ใหม่ๆที่สอดคล้องกับชีวิตที่ย่างยากลำบากซับซ้อนมากขึ้น คนรุ่นใหม่จึงจัดการระบบการผลิตใหม่ที่ตอบสนองแก่ผู้บริโภคในแง่ของการแปรรูปอาหารสุขภาพ จากพันธุ์พืชใหม่ๆที่ “ชุกตัว” อยู่ เช่นเริ่มต่อสู้ทางการตลาดกับทุเรียนมาเลเซีย เวียดนาม แม้กระทั่งกับจีนเองที่พยายามปลูกทดแทนการนำเข้า ไทยจึงต้องแต่งตัวใหม่คัดสรรทุเรียนจากहार้อยสายพันธุ์ที่สถานีพืชสวนจันทบุรีปลูกและวิจัยอยู่หาร้อยกว่าสายพันธุ์ ทั้งดินตามสภาพทางภูมิศาสตร์ไทย เช่นดินภูเขาไฟเก่า ทำให้ทุเรียนไทยพันธุ์เดียวกัน แต่ปลูกในภูมิอากาศที่ต่างกัน มีรสชาติหอมหวานเป็นเอกลักษณ์ต่างกันไป

ความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยจินตนาการที่เหมาะสมของประเด็นหลักพื้นฐานการเกษตรทั้งสามนี้ จะนำทางไปสู่การสร้าง “กระบวนการคิดของระบบปฏิบัติการทางการเกษตรอย่างไร้ขอบเขตได้มากกว่าในรูปแบบที่สามารถสร้าง “ฐานของพลัง” ในการประสานและเพิ่มพลัง ที่สอดคล้องกับการปรับสมดุลการเคลื่อนที่แบบยืดหยุ่น ได้มากกว่าที่อาจจะเปรียบพลังทั้งสามนี้ เป็น “ลมใต้ปีก” ที่สนับสนุน “การบินเยี่ยงนกอินทรี” ทดแทนการบินแบบนกกระจอกที่เคยเป็น ของการเกษตรในประเทศไทย

การกระตุ้นความสามารถในการใช้โครงสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาประเทศให้เกิดผลการตอบโจทยทุกด้านมากที่สุดอย่างแท้จริงเพิ่มขึ้น

โครงสร้างพื้นฐาน(infrastructure) เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ และโครงสร้างหลักของหน่วยงานสำหรับใช้งานในชุมชน ในบทความนี้ จะเน้นหนักในระบบข้อมูลที่จะเน้นระบบปฏิบัติการผ่านทางอินเทอร์เน็ต และการใช้ประโยชน์จากดาวเทียม ระบบที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายพลังงาน ระบบการขนส่งทางน้ำ และการเกี่ยวข้องกับระดับน้ำทะเลที่ปรับตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ ที่จะทำให้ภาคกลางไทยที่เป็นที่น้ำท่วมมาถึงอยุธยาตั้งแต่สมัยกรุงอโยธยา

ระบบปฏิบัติการในทางอุตสาหกรรมที่สนับสนุนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกษตรในการก่อให้เกิดการตอบโจทยแก่การกระจายความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ(รายได้) ทางสังคม(คุณภาพชีวิต) และวัฒนธรรม ทางความมั่นคงของประเทศ และความเจริญด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละชุมชนด้วยการมีองค์กรประกอบการที่เข้มแข็งรองรับการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง บทความนี้เน้นเฉพาะ ประเด็นต่อไปนี้

1. ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (digital economy) ในอนาคต ในด้าน “ระบบข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต” ที่มีการนำทาง 6G ในจีนเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เป็นหลัก ที่ไทยเคยนำติดหน่อยในระบบ 5Gมาแล้ว

เทคโนโลยีเครือข่าย 6G (6th Generation)เป็นการจุดประกายให้ระบบปฏิบัติการทางการสื่อสารจะสามารถก้าวข้ามสิ่งที่เคยเป็นขีดจำกัดที่เคยมีมากมาย ที่เกิดผลในบริษัทยักษ์ใหญ่ มีการลงทุนแข่งขันกันเพื่อให้เกิดการก้าวกระโดดจากผลของการทำการวิจัยรูปแบบของ “การวิจัยและพัฒนา (Research& Development : R&D)” ในอันที่จะตอบสนองปัญหาความต้องการความพึงพอใจ และการเพิ่มคุณค่าของลูกค้าเป้าหมายให้ได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นศูนย์การวิจัยแห่งใหม่ๆที่สมบูรณ์แบบก็ยังมีมากขึ้นเพื่อตอบสนองกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเดิมและดึงดูดลูกค้าเป้าหมายจากหน่วยอื่น ย้ายมารับการตอบโจทยมากกว่าเดิมในการแข่งขันทางนวัตกรรมเพื่อกำหนดตำแหน่งจากการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรนั้นๆ ทางด้านอุตสาหกรรมเกษตรที่ความเร็ว

ของ 6G ที่สูงถึง 1 Tbps หรือ 1,000 Gbps โดยความเร็วของความเร็วในระดับนี้จะมีส่วนทำให้อุปกรณ์ต่างๆ มีความเสถียรมากกว่าเก่าในระบบ

(ก) การทำธุรกิจออนไลน์ ที่จะมีการพัฒนาระบบปฏิบัติการไปอีกมากมายเพราะระบบนี้ คือมีตัวเลือกให้เห็นเป็นภาพรวมได้ดีทั้ง “AR(Augmented Reality)” ที่เป็นการนำวัตถุเสมือน/สามมิติมาจำลองใช้กับโลก “แห่งการเป็นจริง” เราที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว่าเดิม มีการใช้ “censor” ในการตรวจจับการสัมผัส การรับกลิ่น แล้วสร้างภาพสามมิติขึ้นมาตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ด้วยการประมวลผลจาก “software” ที่ผู้ใช้งานต้องมองผ่านอุปกรณ์ที่ถูกแสดงภาพไว้ ไม่ว่าจะเป็นแว่นตา จอภาพ จอ “smartphone” คอนแทคเลนส์ ที่เป็น “hardware” ที่การใช้งานมีระบบปฏิบัติการในการสนองตอบผู้ใช้คือ (1) ติดตั้งบนใบปลิวที่ผู้ใช้สมาร์ทโฟนส่องไปที่วัตถุนั้น ข้อมูลก็ถูกแสดงขึ้นมา หรือ (2) ผู้ใช้งานนำวัตถุเสมือนจริง(เช่นเฟอร์นิเจอร์ มาวางที่ห้องก่อน เมื่อชอบใจก็ไปซื้อมาใช้จริง (3) การใช้กล้องสมาร์ทโฟนส่องไปที่ “Location Based AR” ก็จะสามารถรับรู้ผลที่เกิดจากการอ้างอิง เช่น ช้อดถนน ป้ายบอกทาง

(ข) VR (Virtual Reality) เป็นเทคโนโลยีที่มีการจำลองสถานที่ขึ้นมาเป็นโลกเสมือนจริง การจำลองโลกเสมือน แยกออกจากโลกแห่งความเป็นจริง”ที่ผู้ใช้จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ที่ทำเฉพาะขึ้นมา เช่น สมาร์ทโฟน แว่นตา ถุงมือ รองเท้า เป็นต้น สวมใส่ให้เห็น ภาพจำลองของการขับขี่ของรถไฟเหาะจำลอง เพื่อใช้ในการจำลองการฝึกการขับเครื่องบินของกัปตัน แบบจำลองการฝึกภาคสนาม รวมทั้ง การจำลองห้องที่มีการตกแต่งแล้วของบริษัท อสังหาริมทรัพย์ ผู้ใช้ในวงการอุตสาหกรรมสามารถนำเทคโนโลยีหุ่นยนต์ต่างๆในโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร รถยนต์ไร้คนขับ แม้กระทั่งหุ่นยนต์ผ่าตัดจะทำงานได้อย่างไม่มีการชักช้า(delay) คือตรงแบบ “real time” และที่สำคัญคือสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจทั่วไปได้เป็นอย่างดี

2. การใช้ประโยชน์จากดาวเทียม และนวัตกรรม ในการเพิ่มระบบ “อัตโนมัติ” และระบบ AI ที่คุ้มค่าในการประกอบการ ที่เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้วยพื้นฐานที่จำเป็นที่กระบวนการประกอบการเกษตร และระบบปฏิบัติการ ต้องใช้ “สิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การประกอบการเกษตรระบบเครือข่าย

การประกอบการระบบเครือข่าย (Networking) นั้น มีคำถามที่ทำให้เกิดระบบเครือข่าย คือ ทำอย่างไรจึงสามารถใช้ประโยชน์จากความร่วมมือกัน (collaborative advantage) ให้เกิดผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกันให้มากที่สุดแก่บุคคล องค์กร และสังคม ให้มากกว่าการทำงานอย่างอิสระไม่รู้จักใช้ประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน อาจสรุปสาระที่สำคัญได้แก่

1. เจริญโภคภัณฑ์เป็นบริษัทการเกษตรที่มีการก่อตั้งระบบเครือข่ายด้านการเกษตรขึ้นมาใช้อย่างเกิดผล และขยายตัวบริษัทในเครือไปต่างประเทศเกิน 25 ประเทศ ระบบเครือข่ายของเจริญโภคภัณฑ์คิดขึ้นเพื่อสนองความคิดพื้นฐานคือ (ก) เกษตรกรไทยต้องมีโอกาสในการเป็นเจ้าของธุรกิจร่วม ที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการผลิตสินค้าที่ดีที่สุดในโลก โดยที่เจริญโภคภัณฑ์คัดเลือกพันธุ์ไก่กระທးที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยมา (พันธุ์ปู่ย่า) มาเป็นสัตว์ที่มีความพร้อมมากสุดในการเริ่มต้น เพราะสมัยนั้น “ไก่แพงกว่าหมู” แล้วมีนักวิชาการด้านไก่ไทยมาทำงานผสมไก่รุ่นถัดมาที่จะนำไปให้เกษตรกรเลี้ยง เกษตรกรในฐานะเจ้าของธุรกิจที่จะผลิต “สินค้าที่ดีที่สุด

ในโลก” ต้องมีที่ดินของตนเองเพราะความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของเป็นความสำคัญทางการคิดในการประกอบการของคนไทย เจริญโภคภัณฑ์จัดระบบการจัดการทั้งหมดที่เริ่มจากการเรียนรู้โดยวิธี “ลงมือทำ แล้วเรียนรู้ไป (learning by doing)” จาก “การปฏิบัติที่ดีที่สุด” คือเปลี่ยนพฤติกรรมเลย แล้วตามมาด้วยการเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อ ทักษะ ทักษะความรู้ ที่ไม่ต้องใช้เวลามากในการตัดสินใจ ซึ่งแตกต่างกันของแต่ละคนจากการเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม แล้วจึงเปลี่ยนพฤติกรรม กระบวนการลงมือทำตาม “การปฏิบัติที่ดีที่สุด” นี้ เกษตรกรเมื่อทำงาน ชำนาญ ก็เกิดการเข้าสู่กระบวนการโครงสร้างทางปัญญา (constructivism) คือเกิด “กลเม็ด” (trick) ที่ต่อมากลายเป็น”ภูมิปัญญา” (wisdom) ของคนในพื้นที่และวงการในที่สุด

2.รากฐานของระบบเครือข่ายนั้น เกิดจากระบบของศาสนาพุทธที่เน้นความเท่าเทียมกัน พุทธศาสนาเกิดมาเพื่อตอบโจทย์ในอินเดีย ว่า (ก) ความไม่เท่าเทียมกันของคนในวรรณะของฮินดู (ข) ความหลงใหลเชื่อในกระแสในการบันดาลของพระพรหมในพหุเทวนิยมที่ต้องมีการบูชาอันตรธาน (ค) การคิดว่าจิตปรุงแต่งให้มีฤทธิ์ตาม “ฉาน 5-8” ที่พุทธศาสนาเอาระบบเครือข่ายมาใช้ในกลุ่มพระสงฆ์และคนทั่วไป อุบาสก อุบาสิกาที่มาปฏิบัติ เน้นว่า แม้ “คน” เกิดมามีตบัสว่างบ้างก็เพราะ “วิบากกรรม” จากบรรพชาติ (มีสัดส่วน 1/3) แต่ก็สามารถอยู่เหนือกรรมได้จากการสร้างกุศลกรรมใหม่ในภพนี้ (มีสัดส่วน 2/3) ที่คนจะกระทำได้อีกก็เพราะพุทธมีกระบวนการที่คนต้องฝึกฝนในความเป็นมนุษย์ ด้วยการใช้สติปัญญา จนสามารถกำหนดชะตาชีวิตตนเองได้โดยไม่ต้องหวังพึ่งพระเจ้า พระพรหมณ์ เทพเทวา เพราะการมีสติ คือการรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ จึงรู้เท่าทันอารมณ์ และการมีปัญญาคือการมีความสามารถในการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกมาอย่างต่อเนื่อง

3.ระบบเครือข่ายในกรมส่งเสริมการเกษตร (วิสาหกิจชุมชน) โครงสร้างในการทำงานของกลุ่มเกษตรกรเดิมในการส่งเสริมการเกษตร ถูกนักการเมืองดั่งมีพลัง เห็นว่าควรนำกลุ่มเกษตรกรไปร่วมกับกลุ่มสหกรณ์การเกษตร จึงจะสามารถผนึกและเสริมกำลังกันได้อย่างแท้จริงในเรื่องพลังกลุ่ม กรมส่งเสริมการเกษตรจึงคิดปรัชญา(หลักนำในการคิดการปฏิบัติ) ว่า ควรจะสร้างระบบเครือข่ายอย่างที่เราเคยได้ยินมา คือ **วิสาหกิจชุมชน** เพื่อที่จะพลิกกระบวนการพัฒนาที่ล้าหลัง ที่เคยมีแต่ไม่ทำ คือ(ก)ศูนย์กลางของการพัฒนา จะต้องอยู่ที่เกษตรกรและกลุ่มเป็นผู้กระทำไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ(โดยเจ้าหน้าที่)เหมือนเดิม เจ้าหน้าที่ที่ภาครัฐและเอกชน จึงเป็นแค่ “ผู้ชี้แนะ(mentor)ไม่ใช่ผู้ชี้แนะ” เหมือนเดิม โดยเฉพาะการเน้นบทบาทสำคัญสี่อย่างในการสนับสนุนกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรคือ (ก)ผู้กระตุ้น (stimulator) (ข)ผู้เร่งปฏิกิริยา(catalyst) (ค)ผู้ชี้แนะการจัดตั้งองค์กร (ง) ผู้ชี้ทางและชี้แนะระบบความคิดในการใช้ข้อมูลเพื่อการจัดการระบบการตลาดออนไลน์และรูปแบบอื่นๆที่จำเป็นแก่กลุ่มเครือข่าย ระบบข้อมูลข่าวสาร (จาก Big data เป็นหลัก)

4. ระบบเครือข่ายที่พึงปรารถนาในทางการเกษตรของไทย

4.1 เป็นเครือข่ายในแนวนราบ (horizontal) ไม่ใช่แนวตั้ง คือ เน้นการ “ถ่ายโอนความคิด” ของคนในระบบเครือข่ายด้วยกัน ที่มีประสบการณ์ และความสามารถทางสติปัญญาที่แตกต่างกันให้เกิดการสนับสนุนในการประสานการเพิ่มแรง/พลังงาน ที่มีลักษณะสำคัญคือมีจุดสมดุลเคลื่อนที่ระหว่างเหตุปัจจัยหลักในการตอบ โจทย์อย่างแท้จริงและแม่นยำ และคงที่กว่าที่ต้องเริ่มจากการลงมือทำและเรียนรู้ไปทีละน้อยไปสู่การสร้างความรู้ความชำนาญ และเกิดกระบวนการของโครงสร้างทางปัญญา เพราะเกิดจากการลงมือทำงานชำนาญแล้วเกิด”กลเม็ด”ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน/ท้องถิ่นชุมชน การปรับระบบการถ่ายทอดนวัตกรรม จึงต้องเน้นการใช้ประโยชน์สูงสุด จาก Big data ที่

เน้นเป้าประสงค์การพัฒนาการพึ่งพาตนเอง “Self-Reliance Development” ที่ก่อให้เกิดระบบการทำงานสำคัญคือ มีการรวมกลุ่มเพราะ (ก)มีปัญหาพร้อม ความต้องการร่วม ความสนใจร่วม (ข)มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด (ค) มีการแบ่งผลกำไรตามขีดความสามารถของแต่ละคนในทีมระบบเครือข่าย

4.2 การปรับตัวขององค์กรเพื่อเน้นการก้าวกระโดดของเทคโนโลยี ความคิดรวบยอด (concept) ด้วยแนวทางของทาร์คอต พาร์สันส์ (Structural & Functional Theory) ที่มีตัวชี้วัด (indicator) 7 มิติ ในด้านนวัตกรรมคือ (1) สถาบัน (2) ทุนมนุษย์และการวิจัย (3) โครงสร้างพื้นฐาน (4) ระบบการตลาด (5) ระบบธุรกิจ (6) ผลผลิตขององค์ความรู้และเทคโนโลยี (7) ผลผลิตทางความคิดตามหลักการคิดของดาวินชี

ทั้งมีการปรับกระบวนการทำงานให้ถูกต้อง เหมาะสมในด้าน (ก) การเห็นประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในองค์กรยิ่ง (ข) การใช้กระบวนการ “ลงมือทำแล้วเรียนรู้ไป(Learning by doing)” (ค) การเข้าสู่สถานะการเป็นเจ้าของธุรกิจ ที่เริ่มง่าย ๆ จากการเป็นเจ้าของร้านเสมือนจริง ทั้งในธุรกิจระบบ B2C (การค้าโดยตรงจากผู้ค้าถึงลูกค้า), B2B (การทำธุรกิจที่ติดต่อซื้อขายกับองค์กรธุรกิจด้วยกัน), B2B2C(รูปแบบธุรกิจE-commerceที่รวมธุรกิจแบบ B2BและB2C เพื่อสร้างเป็นธุรกิจรูปแบบที่สามารถตอบสนองต่อกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น) เพื่อให้ธุรกิจตนเองติดกับดัก ยึดอยู่แต่ในกรอบเดิมๆ

4.3 ระบบปฏิบัติการขององค์กรเครือข่ายในการสร้างนวัตกรรมการเกษตร

อาจจะกล่าวได้คือต้องใช้เกณฑ์วัด และตัวชี้วัดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้

4.3.1 การรวบรวมและการประสานข้อมูลในอดีต(ถ้ามี) หรือกำหนดจากการคาดการณ์ทุกปี จากการมีภาพรวมอนาคตใหม่(scenario) ขององค์กรเครือข่าย ในประเด็นปัญหาที่คาดการณ์ว่าน่าจะเกิดขึ้น และเหตุปัจจัยหลักที่มีความเป็นไปได้ที่เกี่ยวข้อง

4.3.2 เรียนรู้กระบวนการคิด วิธีการคิดในการตั้งโจทย์ด้วยคำถามหลัก เช่น(ก) What, What, What, What, and What (ข) Why & Why not, How to เพื่อเป็นช่องทางในการค้นหาประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทั้งโจทย์ ประเด็นปัญหา และเหตุปัจจัยตอบโจทย์

4.3.3 ฝึกฝนกระบวนการคิดที่จำเป็นในการสร้างความเข้าใจต่อรากฐานความรู้ใหม่ๆ เช่น

(ก)การคิดแบบจินตนาการ(imagination) ที่ไ้กรอบจากการเริ่มต้นการเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการตอบโจทย์ ด้วยการอ่านข้อมูลให้มากที่สุด(ไม่จำเป็นต้องอยู่ในแนวคิดสาขาเดียวกัน แล้วบันทึกข้อมูลแยกเป็นหมวดหมู่ใหม่ๆที่ว่าจะเกี่ยวข้องกับประเด็นเหตุปัจจัยตอบโจทย์ เช่น ดาวินชี ทำหรืออ่านข้อมูลในสาขาเดียวกันอย่างทีไอสน์ไต้น์ ที่ทำงานจดทะเบียนสิทธิบัตรมาแล้วเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และน่าจะเกี่ยวข้อง ไว้ในระนาบเดียวกันเพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการความคิดที่ประสานเข้ากันได้ในการเพิ่มแรง แต่พื้นฐานต้องเน้นเงื่อนไขความสมดุลเคลื่อนที่ของเหตุและผลนั้นๆที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

(ข) ความใฝ่รู้ใฝ่เห็น (curiosity) ที่ไม่ใช่ “อยากรู้อยากเห็น” เพราะถ้าเราปลูกตัวตนของเราให้เกิดสถานะการตื่นรู้ (awakening) ด้วยการจัดระบบการทำงานของจิตให้เกิดการบังคับ “ใจ” รับรู้เรื่องต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาจากการสัมผัสทั้งห้า ที่สร้างระบบการตีความเห็น ไว้แล้วจิตเราจะเป็นตั้งมั่น และสั่งการให้ใจรับรู้(วิญญาณที่เป็นการรับรู้ตามพระอภิธรรม) ให้ตีความเป็นกลาง ไม่บวกและลบ สติปัญญา ที่รู้เท่าทันจึงเกิดตามมา

(ค) การฝึกฝนกระบวนการความคิดให้เกิดเป็นความคิดรวบยอด(concept) ที่ เป็นความทรงจำซึ่งสมองของเราจะดึงไปใช้ได้ ในสถานการณ์ที่มี “สติ” ความคิดรวบยอดที่เกิดจากการฝึกฝนนี้ต้องมีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์จริงของประสบการณ์ และสถานการณ์ตามมิติของเวลาที่แปรผันไปแต่เป็น “ความสัมพันธ์ที่เป็นจริง” ไม่ใช่ความสัมพันธ์ลวง ที่มีระดับความสัมพันธ์ทางสถิติต่ำที่ทำให้ความน่าเชื่อถือน้อยตามลงไป ทั้งเป็นเรื่องหรือประเด็นที่เกิดมาจากการได้รับแรงบันดาลใจ(get inspired)ของคนในองค์กรที่ได้รับจาก “best practice” ที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศที่เป็นกระบวนการทางธุรกิจในการคิดและทำที่นำทางองค์กรไปสู่การตอบโจทย์ที่เป็นผลลัพธ์ในการสร้างความเป็นเลิศและความยั่งยืนให้กับองค์กรของเรา

4.3.4 กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ที่เป็นความคิดง่ายๆพื้นฐานคือ “ปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูด “Push & Pull factors) หมายถึงปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูด ที่จะเอามาเป็นพื้นฐานของการกำหนด ประเด็นปัญหา (problematic variables) ของความคิดในการออกแบบ” ก่อให้เกิดสภาพการตอบสนองปัญหาความต้องการ ความพึงพอใจ” และการเพิ่มคุณค่าแก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายขององค์กร เป็นเรื่องที่ท่าง่ายๆ ในการคิดนวัตกรรม และกระบวนการตอบสนองกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ดีที่สุดสำหรับการเริ่มต้นความคิดอย่างง่าย

4.3.5 กระบวนการความคิด (thought) ที่คนในองค์กรเครือข่ายจะใช้เป็นการสรุปสาระอย่างมีเหตุผล (generalization) ยึดในเรื่องของแนวทางหลักๆ ได้แก่

(ก) แนวทางของการเรียนรู้สิ่งใหม่ ความสามารถในการไม่ติดยึดกับความรู้เดิม และการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้วยมุมมองใหม่ (Learn Unlearn Relearn) จะฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้รับรู้กับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ด้วยมุมมองใหม่

(ข) แนวทางการพบกันครึ่งทาง (Interactive Participatory Approach) แต่ไม่ใช่ 50:50 หรือพบกันครึ่งทาง หากเป็น 80:20, 60:40, 10:90, 30:70ระหว่าง Top-down Bottom-up Approach ที่สถานการณ์ของความพร้อมของแต่ละฝ่ายที่ต่างกัน (เหมือนกับทางสายกลางของพุทธองค์ ที่ไม่ตั้งไม่หย่อนเกินไป ในการชิงดนตรีเครื่องสายต่างชนิดกันเพื่อให้เกิดความไพเราะมากที่สุดแก่ผู้ฟัง

(ค) คำตอบโจทย์ที่เป็น “เหมาะสมที่สุด” (optimum)ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (wisdom)ถือว่าเป็นรากฐานในการนำไปสู่การเรียนรู้ในสังคมแห่งการเรียนรู้ขององค์กรเครือข่ายเป็นสำคัญ ที่จะเหนี่ยวนำให้เกิดมีนวัตกรรมที่สร้างสามารถมาต่อยอด ประยุกต์ใช้ให้เกิดผลกับความเข้มแข็งขององค์กรในชุมชนมากที่สุดตามมิติเวลาที่กำหนดไว้

(ง) ระบบการตลาดและกระบวนการทางการตลาดขององค์กรเครือข่าย จะกระทำทั้งสองรูปแบบคือ online & offline ที่เกิดจากจุดเน้นของการประยุกต์ และพัฒนานวัตกรรมทั้งการผลิต การบริการ กระบวนทัศน์ และการกำหนดตำแหน่งทางธุรกิจ (ที่เน้นการสร้างแบรนด์) ควรมีการทำการวิเคราะห์ลูกค้า (customer analytic) เพื่อปรับระบบความคิด และระบบปฏิบัติการในองค์กรเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด

4.5 การฝึกอบรมและการฝึกฝนความเติบโตของสมาชิกในองค์กรที่ต่อยอดด้วยภูมิปัญญาชุมชนสร้างการต่อยอดนวัตกรรมอย่างง่ายที่จะต้องตามติดมาให้เกิดการปรับองค์กรเครือข่ายของตนอย่างต่อเนื่อง เช่นการมีระบบปฏิบัติการร่วมกันคิดร่วมกันทำที่มีการจัดระเบียบยุ่งยากสลับซับซ้อน ตอบสนองกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในการก่อให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการช่วงชิงความได้เปรียบ ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรม

องค์กรในการเปลี่ยนถ่ายเลือดใหม่กับคนรุ่นใหม่ ให้เหมาะสมกลมกลืนกับคนรุ่นเก่า ใน “Business Continuity Plan” และการสร้างให้มีระบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับมิติของเวลา

4.6 กระบวนทัศน์ของพุทธศาสนาเข้ามารองรับ ได้แก่ คนที่ผ่านการฝึกฝนในความเป็นมนุษย์แล้วเท่านั้น จึงเท่าเทียมกันได้เพราะเขาสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้โดยไม่ต้องแม้คิดพึ่งพาพระเจ้า เทพเทวดาใดๆ (เช่น การเชื่อดียึดใน “พรหมลิขิต” ว่าชีวิตต้องขึ้นอยู่กับกำหนัดโดยพระเจ้า หรือโดย “พระพรหม” หรือเทพเทวดาใด ที่ต้องกราบไหว้สวดมนตร์อ่อนน้อมให้ประทานสิ่งที่พึงปรารถนาให้) เพราะพุทธศาสนา เน้น “กรรม” ตามหลักของ เหตุผล (causality) พุทธเห็นว่า คนที่เกิดมามีดีเพราะวิบากกรรมในบรรพชาติ สามารถ “ไปสว่างได้” เพราะสร้างกุศล กรรมใหม่ในรูปแบบของ การสร้างบุญบารมี (ก.ทาน/ที่เน้นความเมตตาแก่ผู้คนทุกหน่วยเหล่า ข.ศีลแค่ศีลห้า ที่ไม่เบียดเบียนใคร ค.ภาวนา ที่เริ่มสำหรับ “กลุ่มโลกียสุข/ความสุขทางโลก ที่เริ่มตั้งแต่ “การมีใจจดจ่อต่องานที่ทำ (concentration) เพื่อให้เกิด “อารมณ์ที่เป็นหนึ่งเดียว /เอกัคคตาในการนำมาซึ่งจิตตั้งแน่วแน่มั่นคงแต่เพิ่มพลังแห่ง ปัญญา ไปจนการฝึกฝน “การเดินจงกรม” เพื่อบำเพ็ญการฝึกฝน “การรู้เท่าทันสติ” และเกิดสภาวะสติของความเป็นกลาง มากที่สุดในการมี กิเลส(อารมณ์โลก โกรธ หลง) และค้นหา(ความพยายามอยาก ให้เหลือความปรารถนาแรงกล้า (passion) ที่จะสร้างกุศลกรรม ไต่สูงขึ้นไปคือการสมาธิภาวนา ที่เน้น “สัมมาสมาธิ/คือสมาธิที่เน้นการมีเอกัคคตา คือ จิตเป็นหนึ่งไม่หวั่นไหวใดๆ เพื่อนำทางการเข้าสู่ปัญญาที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และสมณะสมาธิ/ที่เน้นแค่ ฐานของฌาน 4 ตั้งแต่วิตกวิจารณ์ ปิติสุข เอกัคคตา และอุเบกขา ก็พอแล้วที่จะเป็นการขึ้นสู่กัมมฐานที่เกิด “ญาณ ปัญญา” ที่นำทางไปสู่ “การไม่เกิดไม่ดับ ตามเส้นทางของโลกุตตาระสุข แต่จะไม่สนใจฌาน 5-8 ที่จิตเสมือนปรุงแต่ง ขึ้นมาเอง (เช่นปรุงแต่งว่า ก.เหาะได้เพราะนกสัตว์เดรัจฉานก็บินได้ก็บินได้ ข.ดำดินได้ เพราะไส้เดือนก็ทำได้ ค.หาย ใจผู้คนได้ จะมีประโยชน์อะไร ไร้ความสุขด้วยซ้ำเพราะเจอคนกลุ่ม ยั้มชอนดาบ จ.หุทิพย์ตาทิพย์ หรือยิ่งกว่านั้น กลับเป็นอาการทางจิต คือเป็นอาการของวิปสนุกิเลส (จิตปรุงแต่งว่า “มีฤทธิ์”)

4.6.1 พุทธศาสนานับผลลัพธ์ตอบโจทย์ที่พึงปรารถนาคือสติปัญญา

4.6.2 “สติ” คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ที่เกิดปัญหา คือ กิเลส (โลภ โกรธ หลง) ค้นหา (ความทะยานอยาก) ที่จิตของแต่ละคน จะควบคุม”วิญญาน(ความหมายในพระอภิธรรม)ที่เป็นความรู้สึกรับรู้ ที่จิตเหนี่ยวนำให้มีความเป็นกลางมากที่สุด ในการนำข้อมูลไปบันทึกไว้ที่ “เจตสิก/เปลือกของจิต” ที่จะติดตัวแต่ละ คนไปทุกภพในเชิงของ “จิตวิญญาน” สติที่ฝึกฝนจากเริ่มต้นด้วยการมีใจจดจ่อในการกระทำตามมรรคแปด (eightfold path) จะก่อให้เกิดการสลัดข้อมูลทางลบออกไปต่อเนื่องเสมือนการกำจัดขยะของเครื่องคอมพิวเตอร์

4.6.3 ปัญญา คือการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในแต่ละความเป็นจริง(reality) ที่ปรับเปลี่ยนตาม มิติของเวลาและสถานการณ์ ที่ขึ้นอยู่กับสถานะภาพของความจริง(truth)ของ (ก)ไตรลักษณ์ คืออนิจจา(ความไม่เที่ยง ในสังขาร) ทุกขตา(อาการที่เป็นทุกข์ที่ต้องแก้ด้วยเหตุปัจจัยหลักเพื่อตอบโจทย์คือปิติสุข) อนัตตา(ความไม่ติดยึดใน ตัวตนเพราะเป็นสิ่งที่เกิดจากการปรุงแต่งของธาตุเช่นดิน น้ำ ลม ไฟ)

4.6.4 ความพอดีที่พุทธเน้นทางสายกลางที่มีมรรคแปด เป็นตัวนำที่เกี่ยวข้องตั้งแต่มีการทำในสิ่งที่ ถูกต้องที่จะเข้าถึงการสร้างคุณภาพชีวิตและวัฒนธรรมที่ดีงามที่เรียงไปจาก (ก) ความเห็น (ข) ความดำริ (ค) การ เจริญ (ง) การกระทำ (จ) การเลี้ยงชีพ (ฉ) ความพยายาม (ช) การระลึก (ซ) การตั้งใจมั่น

ตัวอย่างของการให้เกิดพอดี (ความพอดีของแต่ละคนแตกต่างกัน ไม่ใช่ใช้เกณฑ์เหมือนกัน แต่เน้นฐานความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามฐานานุกรม) ในประเด็นสำคัญในชีวิตชาวพุทธ ได้แก่

(ก) ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ พุทธเน้นสภาพปัจจุบันเป็นรากฐานคือทำให้ดีที่สุดในปัจจุบัน แม้ต้องคำนึงกับการเชื่อมโยงเป้าหมายอนาคตก็ตาม เพราะคำตอบโจทย์ของอนาคต แปรผันตามสถานการณ์และมิติของเวลา ถ้าพะวงมากเกินไปชีวิตจะเครียด สติปัญญาจะไม่สามารถกระทำการได้เต็มที่ แม้มีความปรารถนาแรงกล้าในกุศลกรรมเพียงใดก็ตาม แต่ไม่ใช่พึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่แล้วร้ายสัปดาห์ใดก็ตามเอียง “ความพึงพอใจของหนอนในโลงซีที่แคมีซีหล่นมาให้กิน

(ข) ความเข้าใจโลกและจักรวาลในเรื่องของ “กรรม”

4.6.5 พุทธเน้นการสร้าง “บุญบารมี” คือ ก.ทานเน้นความเมตตา ข.ศีล และ ค.ภาวนา เพื่อเสมือนเป็นลมใต้ปีกที่ช่วยให้การสร้างกุศลกรรมที่ถูกระบบและเนื่อนานาบุญ แต่พื้นฐานต้องมีเป้าหมายชีวิตหรือภาพรวมอนาคต (นิโรธ) ที่ก่อให้เกิดความมั่งคั่งของโภคทรัพย์ (ตายไปเอาไปด้วยไม่ได้) และอริยทรัพย์ (ตายไปเอาข้อมูลฝังที่เปลือกของจิตทุกภพ) ที่มีรูปแบบของภาพรวมอนาคตเป็นลักษณะ go rich ที่มีการไต่จากเขาเล็กสู่เขาใหญ่ (going small)

ระบบความคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking System)

ความคิดเชิงออกแบบเป็นความพยายามในการเห็นภาพรวมของความคิดการออกแบบในรูปแบบการวิจัยและพัฒนาที่จะมีการสร้างต้นแบบจากการทดสอบโมเดลในการตอบโจทย์ของเหตุปัจจัย ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้เหลือแต่เหตุปัจจัยหลัก 20 กำจัดประเด็นปัญหาร้อยละ80 ดังนั้นปัญหาในการปฏิบัติการจะได้ถูกแก้ไข อย่างแท้จริงมากที่สุด ในมิติของเวลาหนึ่งๆของการทำงานเป็นทีมการวิจัยและพัฒนาที่ต้องมีการผ่องถ่ายข้อมูล คิด และวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อตอบโจทย์ทางเลือกที่ดีที่สุดให้เกิดขึ้นได้ ขั้นตอนง่าย ๆ ของความคิดเชิงออกแบบมีขั้นตอนและประเด็นที่สำคัญคือ

ขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจอย่างลึก (empathize) ต่อประเด็นปัญหา (problematic variables) ต้องมีความชัดเจนในเชิงลึกอย่างแท้จริงก่อน จึงจะสามารถนำไปสู่ขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบประเด็นปัญหา (define) ในการทำวิจัยและพัฒนาให้ชัดเจน อะไรคือเป้าหมายในการตอบ

ขั้นตอนที่ 3 การระดมความคิดของผู้เกี่ยวข้อง (ideate) จึงจะสามารถเข้าถึงรากของปัญหาที่จะเป็นการทำให้การตอบโจทย์ชัดเจนกว่า เพราะจะมีพื้นที่ของคำถามในการวิจัย วัตถุประสงค์ กรอบของความคิดและการอ้างอิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง ที่ตามมาด้วยการตั้งสมมติฐานการวิจัยและวิธีการวิจัยที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบ (prototype) ที่เริ่มต้นจากการมีการจำลองแบบ(simulation) คือจำลองแบบให้เห็นคร่าวๆ ว่ามีตัวแปรอะไรที่เป็นเหตุเป็นผลกับตัวแปรอะไร ที่เป็นการตอบโจทย์ที่ชัดเจนกว่า จากนั้นลงมือทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดที่กระทำต่อกันว่ามีค่าความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีความหมายทางสถิติ ก็จะทำให้การจำลองแบบนั้นกลายเป็น ตัวแบบ/แบบจำลอง(model)ไป เมื่อนำไปทดสอบในพื้นที่ ทดสอบแล้วใช้ได้แบบจำลอง/โมเดลนั้นก็กลายเป็น ต้นแบบ ที่ต้องมีกลยุทธ์(strategy)กำกับไว้ด้วยเพื่อความเข้าใจที่ไม่คลาดเคลื่อน

ทั้งต้นแบบเองก็เหมาะสมเพียงระยะหนึ่งตามมิติของเวลา โดยเฉพาะในช่วงที่เทคโนโลยีเกิดการก้าวกระโดด ต้นแบบก็ต้องปรับเปลี่ยนต่อเนื่องตามกระบวนการที่กล่าวมาแล้ว

การฝึกฝนการออกแบบชีวิตของเครือข่ายเกษตรกรในการเร่งปฏิบัติการต่อความสำเร็จในการตอบโจทย์ที่เน้น “go rich” “going small”

พื้นฐานที่สำคัญในการประกอบการเพื่อการออกแบบชีวิต

เพราะคนแต่ละคน มีความสามารถทางปัญญา (talent) ต่างกัน เพราะต่างคนต่างมีการฝึกฝนการตอบโจทย์เพื่อเป้าหมายชีวิตที่แตกต่างกันไป จึงต้องออกแบบให้เกิดสถานะของความมั่งคั่งด้วยโภคทรัพย์ และอริยทรัพย์ (go rich) ที่เป็นพื้นฐานบนเส้นทางของ การโตเขาจากเล็กสู่ใหญ่ (going small) เป็นพื้นฐาน เช่น มีรากฐานของความท้าทาย (challenge) ในการแก้ไขปัญหาตอบโจทย์ด้วยความเข้าใจความเป็นจริง (reality) ในชีวิต การงาน ละลดกิเลส ตัณหา (ไม่จำเป็นต้อง “เล็ก” เหมือนกลุ่มมุ่งเป้าหมายไม่เกิดไม่ดับ/โลกุตระสุข)

มีความเข้าใจอย่างท่องแท้ถึงระบบความคิดการออกแบบ ที่จะเข้าใจปัญหาร่วม ความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และการเพิ่มคุณค่า (values proposition) แก่กลุ่มบุคคลเป้าหมาย ที่วัดความสำเร็จเป้าหมาย นอกเหนือจากกำไรตอบสนองผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ต้องเริ่มต้นจากการเจริญเติบโตของคนในองค์กรระบบเครือข่ายเป็นรากฐานของการนำความรู้ที่ถ่ายโอนกันมา ร่วมกันปรับปรุงปรับระบบปฏิบัติการ กลยุทธ์ที่เหมาะสม และการมีวัฒนธรรมที่เหมาะสมขององค์กรเป็นรากฐานของการส่งทอดแนวทางการปฏิบัติในระบบที่ปรับเปลี่ยนสอดคล้องกับมิติของเวลา นวัตกรรม อย่างต่อเนื่อง

การออกแบบชีวิตนี้เป็นการนำกระบวนการคิดในการออกแบบ (Design Thinking) โดย Bill Burnett & Dave Evan, Life มาปรับให้เข้าและสอดคล้องกับชีวิตของเกษตรกรไทยในเค้าโครงและประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. การที่ชีวิตของคนทั่วไปมักมีกับดักอยู่มากมายที่เกิดจากกลุ่มความคิดและความคิดผิดๆ ที่เป็นตัวถ่วงให้แต่ละคนไม่ให้เราก้าวไปข้างหน้า เช่น

(ก) ตามความเป็นจริง เกือบทุกคนมักไม่รู้ตัวตนมีความหลงใหล/ความปรารถนาแรงกล้า (passion) อะไร

(ข) ความสำเร็จทำให้เรามีความสุข ถ้าความสำเร็จผูกติดกับเงิน เงินก็จะทำให้เรามีความสุข แต่ก็พบว่าไม่ใช่ความจริงเสมอไป เพราะชีวิตย่อมต้องการอะไรที่มากกว่านั้น แต่มักจะพบว่าเกี่ยวกับชีวิตที่ยืนยาวด้วยสุขภาพ และจิตใจที่แข็งแกร่ง หรือก็พบว่า “ความรัก” เป็นสิ่งที่ทำให้คนมีความสุขตลอดชีวิต

(ค) คนไม่น้อยที่หมกมุ่นกับความคิดว่า “มันสายเกินไป” ของชีวิตแล้ว ทั้งๆที่ไม่มีอะไรที่จะสายเกินไป เพราะเป็นเรื่องง่ายที่จะมากำหนดว่า ต้องสำเร็จช่วงอายุนี้นี้

2. สิ่งที่จะเป็นการตอบโจทย์ความสุขมักจะเริ่มจาก

2.1 การฝึกฝนการเรียนรู้ตลอดตามมิติของเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีระบบ ในการที่จะเรียนรู้เพื่อสร้างความเชื่อที่เป็นประโยชน์ (functional belief) และมี “ชุดของความคิด” ให้แตกต่างตอบสนองการเจริญเติบโตของเรา ที่ก่อให้เกิดความแตกต่างเชิง “นักรออกแบบ” ดำเนินการกับการตอบโจทย์การออกแบบของเขาตลอด

2.2 นักรออกแบบ มักมีชุดความคิดที่แตกต่างด้วยการมีคุณค่าในการมองไปอนาคตข้างหน้า ที่มีความใหม่ของนวัตกรรมเป็นพื้นฐาน และมีเอกลักษณ์ ที่ไม่ใช่แค่เอาหลายๆอย่างมารวมเข้าด้วยกัน เพราะความคิดของนัก

ออกแบบต้องสนองกับปัญหาความต้องการความพึงพอใจและการเพิ่มคุณค่าของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ที่การออกแบบแต่ละแบบก็เหมาะกับการสนองตอบปัญหาที่แตกต่างกัน ซึ่งบางครั้งเราไม่รู้ว่าลูกค้าต้องการอะไร จนกระทั่งนวัตกรรมที่ออกแบบออกมาแล้ว

2.3 เป็นหน้าที่ของคนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จระดับหนึ่งเมื่ออายุเกินสามสิบปีแล้วจะหวั่นไหว ซึ่งก็เป็นหน้าที่ที่แต่ละคนที่จะต้องสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาเอง จึงจะเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนชีวิตทางบวกได้ ที่จะต้องเริ่มต้นกับการรับรู้ และต่อสู้กับปัญหาตั้งแต่ในวัยเด็กเพื่อฝึกฝนในการเพิ่มระดับขีดความสามารถของการฝึกฝน การ “กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง” ในการที่จะได้เขาที่เล็ก (going small)

2.4 จึงต้องเริ่ม การออกแบบความคิด ดังนี้

2.4.1 เริ่มต้นจากปัญหา(problematic variables) ที่เป็นกรอบของประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่จำเป็น คือภายใต้พื้นฐานของความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง(empathy) ต่อผู้คนที่มีความทุกข์ ควบคู่ไปกับการฝึกฝนกระบวนการนี้จากตนเองในการออกแบบชีวิตตนเองก่อน ด้วยการกำหนดประเด็นว่า โลกนี้ต้องการอะไรจากตัวเรา เป็นการตั้งโจทย์ความสำเร็จ ในการบรรลุเป้า ตามมาด้วยการระบุปัญหาที่เป็นเหตุปัจจัยหลักที่เราจะทำได้ดีพอถ้าเรามีพื้นฐานความคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่ “ซักจง” กัน ที่จะทำให้การคัดสรรทางเลือกได้ดีกว่า

2.4.2 การเริ่มต้นที่จะคิดแบบนักออกแบบจำเป็นต้องฝึกฝนต่อเนื่อง ที่ต้องอาศัยพื้นฐานของการไม่รู้ว่าไม่เห็นเพราะเรากำลังจะออกแบบในสิ่งที่เรายังไม่เคยออกแบบมาก่อน พื้นฐานที่จำเป็นจึงต้องมีการกำหนดเป้าหมายตอบโจทย์ที่ชัดเจน และวัดผลได้ดีกว่าด้วยตัวชี้วัดที่เหมาะสมจึงก่อให้เกิดผลในการกำหนดกรอบ (framework) ที่มีการตั้งเป้าหมายแบบได้เขาที่เล็กจากเล็กสู่ใหญ่ เพราะเราไม่ใช่ยอดมนุษย์จึงต้องเริ่มต้นจากสิ่งที่เราน่าจะทำได้ไปก่อน และต้องมีความคิดในการออกแบบที่มุ่งเน้นสร้างความสมดุลของ”การทำงานที่ออกแบบไว้กับชีวิตส่วนตัว” (work-life balance) กันอย่างน้อยสองเรื่องก่อนในรูปแบบของการแบ่งผลประโยชน์ที่มีผู้แพ้และชนะ (zero- sum game)ที่เราไม่อาจชนะเกมนี้ได้ถ้าความสมดุลเคลื่อนไหวไม่มีระหว่างการทำงานกับการใช้ชีวิตส่วนตัว จึงน่าที่จะวางกรอบปัญหาของเราใหม่เป็นสี่ระบบ คือ สุขภาพทั้ง(ก)กายและ(ข)ใจ (ค)กิจกรรมสร้างสุขเพราะสมองมนุษย์ออกแบบมาสำหรับการเรียนรู้และการเล่น (ง)ความรักด้วยการสร้างตัวชีวิตตามเกณฑ์ที่สี่นี้

2.5 เบอร์เนตต์คิดว่า การมีภาพรวมอนาคต อย่างง่ายน่าจะใช้แนวทางของแผน “Odyssey Plan” ที่ใช้แผน 5 ปีแต่แยกย่อยเป็น3 แผน เพราะคนทั่วไปที่ขาดการฝึกฝนด้านนี้ มักสร้างการออกแบบที่ตนคิดว่า น่าจะให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุด ทั้งๆที่น่าจะรับรู้ได้ว่า ความสมบูรณ์แบบในโลกนี้เกิดยาก ก็แค่เพียงการกระทำให้เกิดตัวเลือกของเหตุปัจจัยกับผลลัพธ์การตอบโจทย์สมบูรณ์มากกว่าด้วยการมีตัวเลือกในการตัดสินใจมากขึ้น แต่การออกแบบอนาคตในแผนใหม่นี้พื้นฐานต้องมีการตอบโจทย์คือ (ก) ศักยภาพเราพร้อมไหม (ข) การสนับสนุนมีแค่ไหน คือมีตัวชี้วัดพลังและทรัพยากรเพียงพอแค่ไหน อย่างไร กำหนดไว้ด้วยตัวอย่างง่ายๆได้แก่

แผนออกแบบ 1 อาชีพและชีวิตของเราในปัจจุบัน

แผนออกแบบ 2 สิ่งที่เราจะทำ ถ้าหากชีวิตและการงานที่ทำอยู่หายไป

แผนออกแบบ 3 สิ่งที่เราอยากทำ โดยไม่สนใจจำเป็นต้องใส่ใจในเรื่องเงินทอง ชื่อเสียง ภาพลักษณ์อีกต่อไป ที่อาจจะมิต้นตอรากเหง้ามาจากความฝันในวัยเด็กๆที่เคยมีแต่ถูกลืมไป

ทั้งตั้งชื่อสั้นๆให้ทั้งสามแผนนี้ โดยที่เป้าหมายของแผนออกแบบที่ 2 และ 3 ต้องไม่ใช่ฝันกลางวัน หรือเยี่ยง
หมาเห็นเครื่องบิน จึงต้องไม่ใช่เป็นการตั้งเป้าหมายสูงเกินไป และเป็นเส้นทางของ “going small”

2.6 ระวัง ว่า ระบบการออกแบบชีวิต มีขั้นตอนที่ต้องทำ คือการสร้างต้นแบบ (prototype) ที่อาจจะมามี
ที่มาจากประสบการณ์ของเราและคนอื่นที่มีการทดลองทำอย่างจริงจังที่เราสามารถรับรู้ประเด็นปัญหาตอบโจทย์ เหตุ
ปัจจัยตอบโจทย์ กลยุทธ์ในการตอบโจทย์ที่เหมาะสม

หรืออาจจะสร้างต้นแบบที่มีรากฐานมาจากการสนทนา หรือระดมพลังสมองและกระบวนการคิด ที่สามารถ
นำมาใช้ในการสานฝันกับแผนของเรา ที่ต่อมาเราต้องตรวจสอบว่าอยู่ในเส้นทางที่ถูกต้องหรือไม่เพราะต้องเกี่ยวพัน
กับการที่เราจะให้ความสนใจแค่ไหน เพียงใดเพราะการลงมือทำนั้น เราจำเป็นต้องมีจิตใจที่จดจ่อกับสิ่งที่เราทำที่ต้อง
สนใจมากและทุ่มเทพลังของสติปัญญาที่มีอยู่ทั้งปวง ไม่ใช่แค่เพียงทุ่มเทเวลา ในการพิชิตตอบโจทย์ จึงจะสามารถ
ก้าวสู่เส้นทางและหนทางอันชาญฉลาดในการบรรลุเป้าหมายได้ จึงก้าวไปสู่เหตุปัจจัยของทั้งทางบวกและลบ ที่
สัมพันธ์กันตอบโจทย์ที่เกิดความสับสนไหลตามกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเหตุปัจจัยหลักที่ตอบโจทย์ในการประสาน
พลัง อย่างมีความยืดหยุ่นเคลื่อนที่ด้วยในแต่ละมิติของเวลา

2.7 การเริ่มต้นตามแผนปฏิบัติการ ต้องเกิดภาวะความท้าทายต่อความสำเร็จเป็นหลัก ที่ต้องสนใจ
สิ่งแวดล้อมรอบตัว ที่ต้องยึดหลัก คือการจดจำจุดเริ่มต้นและจุดลงท้าย ด้วยประสบการณ์ดีๆ ด้วยความสุข
สนุกสนานแม้ผ่านเรื่องแย่ๆมาตลอดก็ตาม ด้วยการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ว่า เราเป็น “คน” ที่กำลังฝึกฝนความเป็นมนุษย์
ในการกำหนดชะตาชีวิตตนเองโดยไม่หวังพึ่งพระเจ้า เทพเทวาเพื่อให้เรามีภาพรวมอนาคตที่ดีกว่า คือสามารถตอบ
โจทย์ได้ดีที่สุดจากสติปัญญา และพลังที่เราทุ่มเทไปในการดำเนินกรตอบโจทย์โดยไม่มีคำว่า “สายเกินไป”

บรรณานุกรม

กานต์ธีรา ฐิริวิกรัย (4Sep 2019), เราทุกคนเป็นนักออกแบบชีวิตของตนเอง (Designing Your Life โดย Bill
Burnett & Dave Evan, Life ,Cultural /Books ,อ้างอิง <https://www.the101.world>
,<https://thee100.world/accountawanafan/จิตวิทยาการตลาดและธุรกิจ>,” กระบวนการออกแบบ Design
Thinking” สืบค้นจาก <https://biocian.com/health/mulberry-benefit-for-anti-adging>

บทความวิชาการ

การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากษตรที่ยั่งยืน

Communication for Agricultural Extension and Sustainable Development

เพชร ทวีวงษ์^{1,*}

Pech Taveevong,

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย 11120

¹School of Agriculture and Cooperative, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand, 11120

*Corresponding author: taveevong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งอธิบายการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากษตรที่ยั่งยืนใน 3 มิติ จากการศึกษา พบว่า 1) การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการให้มุมมองและให้ความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคการเกษตร โดยใช้การสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Model ให้บรรลุตัวชี้วัดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว 2) การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นการสื่อสารเพื่อการเสริมสร้างความร่วมมือ สันติภาพ และการสืบทอดภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า ที่จะนำไปสู่การเป็นสังคมเกษตรที่มีคุณภาพและยั่งยืน และ 3) การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม ที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากษตรที่ยั่งยืนจะให้ความสำคัญกับแนวทางการสื่อสารเพื่อการสร้างความเชื่อมโยงและการรักษาความสมดุลซึ่งกันและกันใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : การสื่อสาร, การส่งเสริมและพัฒนากษตร, ความยั่งยืน

Abstract

This article aims to explain communication for agricultural extension and sustainable development in three dimensions from the study found that 1) communication is an important tool in providing new perspectives and knowledge on economic growth in the agricultural sector, by using communication to drive the concept of the BCG Model to achieve of the economic sustainability indicators in 3 areas including Bioeconomy, Circular Economy, and Green Economy. 2) Communication is an essential tool in building a learning society, which emphasizes communication to foster cooperation, peace, and the inheritance of valuable wisdom that can lead to a quality agricultural society and sustainability. And 3) communication is an important tool to change the paradigm of natural resource use that places importance on participatory conservation and restoration of the environment. This will lead to joint responsibility for the sustainable management of agricultural resources. Therefore, communication for sustainable agricultural extension and development will focus on communication methods for creating links and maintaining balance among three dimensions: economy, society, and environment.

Keyword : Communication, Agricultural Extension and Development, sustainability

บทนำ

การสื่อสาร (Communication) มีความสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดความคิด ความต้องการ และความรู้สึกไปยังบุคคลอื่นในสังคม ดังนั้นการสื่อสารจึงทำให้มนุษย์สามารถสื่อความหมายและรับข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกด้านของการใช้ชีวิตในสังคมมนุษย์ได้ ซึ่ง Nilsen (1957) ได้ให้นิยามของคำว่า การสื่อสาร คือ “การกระตุ้นและการตอบสนองโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของบุคคลเพื่อกระตุ้นการตอบสนองจากบุคคลอื่น” นอกจากนั้น Roger (2003) ได้ให้นิยามของคำว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการทางความคิด หรือ ข่าวสารที่ส่งจากแหล่งไปยังผู้รับเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับ จึงสรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องได้อย่างแม่นยำ

การทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ของคำว่า “การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร” (Agricultural Extension and Development) จำเป็นต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจพื้นฐานความหมายของคำทั้งสองก่อน โดยความหมายของคำว่า การส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) Leagans (1961) ได้ให้นิยามว่า เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการวิจัย ประสพการณ์ภาคสนาม และหลักการต่าง ๆ มาสังเคราะห์รวมเข้ากับเทคโนโลยีที่มีประโยชน์ต่อการสร้างแนวทางของปรัชญา หลักการ เนื้อหา และวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยการให้ความรู้และประสพการณ์กับบุคคลเป้าหมายที่เป็นทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน ในรูปแบบการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม สำหรับความหมายของคำว่า การพัฒนาการเกษตร (Agricultural Development) สรุปจาก Melkote (2001) และ Roger and Lynne (1969) ได้ให้นิยามว่า เป็นการแก้ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ในสังคมการเกษตร โดยการนำเอาความคิดใหม่ ๆ มาสู่สังคมการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ต่อหัว หรืออีกทางหนึ่งคือการพัฒนาชีวิตที่ดีขึ้นให้กับเกษตรกร นอกจากนั้น Aksakal and Kazu (2015) ได้อธิบายว่า การพัฒนาการเกษตรเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์มาโดยตลอด จึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หมายถึง กระบวนการนำความรู้และเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรเป้าหมายไปในทางบวกทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ เพื่อทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายจากสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี ไปสู่สภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยการเปลี่ยนแปลงแนวทางและแนวความคิดการทำเกษตร หรือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำเกษตรจากเงื่อนไขหนึ่งไปสู่อีกเงื่อนไขหนึ่งที่ดียิ่งขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้นด้วย

ดังนั้น การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (Communication for Agricultural Extension and Development) จึงกล่าวได้ว่า เป็นการนำการสื่อสารมาใช้เป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในภาคการเกษตร เช่น การใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้ วิถีปฏิบัติ และทัศนคติใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับภาคการเกษตร รวมถึงการสื่อสารเพื่อให้คำปรึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ทั้งนี้งานวิจัยของ Ismaila and Fatai (2014) ได้อธิบายสนับสนุนถึงความสำคัญของการสื่อสารไว้อย่างชัดเจนว่า การสื่อสารมีความสำคัญในการสร้างกระบวนการทัศนเพื่อการพัฒนาในประเทศโลกที่สาม โดยเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศโลก

ที่สาม หรือประเทศที่ยังด้อยการพัฒนาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศได้ ทั้งนี้การบรรลุผลสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมต้องไม่เพียงแค่การตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังคงคำนึงถึงการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่ยั่งยืนด้วย ซึ่ง Food and Agriculture Organization of the United Nations (2011) อธิบายว่า การสร้างความยั่งยืนต้องให้ความสำคัญต่อวิธีการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน (Collaborative Change Communication) คือ การใช้วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มาเป็นกุญแจสำคัญในการจัดการกับความท้าทายของการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่ยั่งยืน โดยการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่ยั่งยืนต้องมาจากความพยายามร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด จึงจะนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่ยั่งยืนขึ้นได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่ยั่งยืน จึงเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนความใส่ใจของการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ที่ต้องการความร่วมมือกันในการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลขึ้นทั้ง 3 มิติ ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

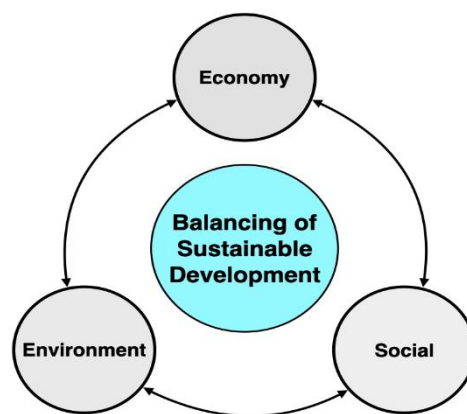

Figure 2 Balancing of Sustainable Development

ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืน (Sustainability) จากบทเรียนในอดีตเมื่อประมาณ 200 ปีที่แล้ว การเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีความสมดุลครั้งสำคัญของมนุษย์ เริ่มต้นขึ้นจากการพัฒนาไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม นับได้ว่าก่อให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ประเทศทั่วโลก อย่างไรก็ตามการพัฒนาในยุคนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นหลัก และไม่อาจปฏิเสธได้ว่าอุตสาหกรรมต่าง ๆ นั้นเป็นกำลังผลิตปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามความต้องการที่เพิ่มขึ้นของมนุษย์ยังได้สร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติทั่วโลก เช่น ภาวะโลกร้อน ภัยแล้ง น้ำท่วม และพายุ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก จากปัญหาดังกล่าวคณะกรรมการโลกด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา อ้างถึงในรายงานของ Brundtland (1987) ให้ข้อสรุปว่าทั่วโลกต้องยอมรับว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญต่ออนาคตของโลก ซึ่งหลักคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการสามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน แต่ไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อไปในอนาคต จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน

เป็นการดำเนินการพัฒนาไปพร้อมกับการบำรุงรักษาทรัพยากรให้กับคนรุ่นต่อไปในอนาคตด้วย จึงก่อเกิดเป็น นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ถูกเสนอต่อองค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2530 และเป็นที่รู้จักในชื่อ "Our Common Future" หรืออนาคตร่วมของเรา โดยกำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แนวคิดที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนานี้เกิดขึ้นที่การประชุม สหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ในปี พ.ศ. 2555 โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้าง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เป็นสากลเพื่อจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การเมือง และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นบนโลก ของเรา และสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกที่ทำให้ทุกคนมีความสุขและมั่นคงต่อไปในอนาคตได้อย่างมั่นคง

การส่งเสริมและการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนในประเทศไทย เริ่มเห็นชัดเจนขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น กรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทย และมีความต่อเนื่องมายังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่สร้างความสมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล่าวได้ว่านโยบายดังกล่าวมุ่งเน้นการสร้างสังคมที่ยั่งยืนที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว” (Green society) โดยเน้นความสำคัญไปที่ภาคเกษตรกรรม ที่ได้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของไทยที่ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ระบุว่า ได้ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจ หมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว จึงทำให้ทวิภาคการของประเทศไทยเริ่มเน้นการใช้แนวทางการพัฒนาการ เกษตรกรรมที่ยั่งยืน ควบคู่กับการนำเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่ระบุว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนต้อง สามารถสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจขึ้นได้ ดังนั้นในบทความนี้จึงมุ่งเน้นการ อธิบายเพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่จะส่งผลต่อการพัฒนาภาค การเกษตรไปสู่ความยั่งยืนใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนจะทำให้ประเทศสามารถเติบโตได้ อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสามารถวัดความสำเร็จของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจได้จากการกระจายรายได้ที่สามารถเอื้อ ประโยชน์ต่อเกษตรกรส่วนใหญ่ในสังคมได้ โดยเฉพาะเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย Alba (2013) กล่าวว่า การขยายตัว ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการรับแรงกระตุ้นการเติบโตในเชิงปริมาณ ทำให้มุ่งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงตัว เลขที่สูงขึ้น และไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้มีความพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิ วัตน์ได้ และยังทำให้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจขาดความสมดุลเนื่องจากการนำทรัพยากรมาใช้อย่างมากและ เกินความจำเป็น ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ โดยมนุษย์ได้ใช้ทรัพยากรดังกล่าวเพื่อสร้างผล กำไรจากการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม โดยไม่ได้มีการวางแผนจัดการกับผลกระทบเชิงลบที่กำลังจะเกิดขึ้นตามมา ในระยะยาว จึงทำให้ขาดการฟื้นฟูหรือบำรุงรักษาทรัพยากร และที่สำคัญการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่คำนึงถึง

ผลเสียทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมยังทำให้เกิดปัญหาทางกายภาพทางระบบนิเวศของโลก เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

ประเทศไทยในปัจจุบัน นักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหลายท่านได้ตระหนักถึงความท้าทายในการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงได้มีการนำแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนมาสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน กระจายรายได้ สร้างโอกาส และความมั่นคงแบบทั่วถึง (inclusive growth) ควบคู่กับการรักษาฐานทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพให้สมดุล ซึ่งแนวคิดดังกล่าว คือ “โมเดลเศรษฐกิจ BCG” (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) ทั้งนี้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564 น. 1) กล่าวว่า BCG Model ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศไทยที่มีความสมดุล ความเป็นธรรม และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยไม่สร้างผลกระทบเชิงลบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้โมเดลเศรษฐกิจ BCG ยังมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และสอดคล้องกับหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การให้บริการ และการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2566)

การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนภายใต้แนวคิดของโมเดลเศรษฐกิจ BCG ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ของประเทศไทยนั้น จำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ดีเพื่อให้มุมมองและให้ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามแนวคิด BCG Model ให้แก่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบและเข้าใจถึงแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตได้อย่างถูกต้องและยั่งยืน ซึ่ง Dumitrescu (2014) กล่าวว่า การให้มุมมองและการศึกษากับประชากรเป็นทางออกสำหรับการเอาชนะความยากลำบากทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ดังนั้นเมื่อเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับมุมมองและความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามแนวคิด BCG Model ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจนและถูกต้องจะทำให้สามารถนำมุมมองและความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้ตรงตามแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ BCG Model ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการให้มุมมองและให้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อภาคการเกษตรที่นำไปสู่การก่อเกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจขึ้นในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ไปสู่ระดับประเทศได้

2. การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน

Waisbord (2014 p.148) ได้นิยามการสื่อสารเพื่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็น "การศึกษาและการปฏิบัติเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาของมนุษย์ และเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม" จากความหมายของ Waisbord จึงสามารถระบุได้ว่าการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางสังคมที่ยั่งยืนจะต้องสามารถทำให้เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตในสังคมไปในทางที่ดีขึ้น โดยการเริ่มต้นสร้างสังคมที่มีคุณภาพที่จะนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืนได้นั้น ประชากรทุกคนในสังคมจึงเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนของประเทศ ที่มุ่งเน้นการสร้างความสุข ความสงบ ความสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน หรือการลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งประเด็นที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญของการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน จากข้อมูลของ Alexis (2015) กล่าวว่า ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาภายใต้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากโลกได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาทำให้เกิดการเปิดเสรีการค้าขึ้นทั่วโลก รวมถึงการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางสังคมระหว่างประเทศขึ้นอย่างชัดเจน และยังทำให้สภาพสังคมในบางประเทศตกอยู่ภายใต้สภาวะความผันผวนและรุนแรงจากการแข่งขันมากขึ้น ซึ่งได้สร้างผลกระทบอย่างมากต่อรูปแบบการดำรงชีวิตและการทำงานของเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การสื่อสารที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรเกิดการเร่งพัฒนาการทำการเกษตร โดยไม่ได้มีการวางแผนให้มีความเหมาะสมกับสภาพทางสังคมที่เป็นอยู่ อาจทำให้เกิดการแข่งขันทางสังคมที่สูงขึ้น และอาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนของรายได้เกษตรกร ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิตของเกษตรกรรายย่อยในสังคมขึ้นได้ เป็นต้น ทั้งนี้เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องยังต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อน และคาดเดาไม่ได้ในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงจากปัญหาการย้ายถิ่นฐานของแรงงานในภาคการเกษตรจำนวนมาก รวมถึงปัญหาการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นฐานให้เข้ากับสภาพสังคมใหม่ นอกจากนี้ แรงงานผู้ย้ายถิ่นฐานอาจต้องเผชิญกับความรุนแรงจากการกีดกันทางสังคมที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ได้ สถานการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องใช้การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อจัดการกับปัญหาสังคมดังกล่าวให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมที่มีความแตกต่างทางบริบทกันได้ งานวิจัยของ Maria (2014) พบว่า การสื่อสารเป็นกลไกที่สำคัญในการเชื่อมโยงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชน โดยเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องมีความชำนาญด้านการสื่อสารจึงจะทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมทางสังคมที่ยั่งยืนขึ้นกับชุมชนได้ ทั้งนี้การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมยังสามารถช่วยยกระดับจิตใจของคนในชุมชนให้มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองและชุมชนให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการทางสังคมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นได้อย่างยั่งยืน (Sanoff, 1990)

นอกจากนี้ การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางสังคมที่ยั่งยืนจะต้องสามารถลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ตามที่ Segal et al. (2019) กล่าวว่า การสื่อสารที่ดีจะช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างความไว้วางใจที่นำไปสู่การกระชับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในสังคมได้ ซึ่งการสื่อสารที่ดีจึงสร้างข้อได้เปรียบที่แน่นอนซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนขึ้นได้ โดยการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมต้องอาศัยเทคนิคและสื่อต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้คนตระหนักรู้ในสถานการณ์และทางเลือกสำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม

การแก้ปัญหาความขัดแย้ง และการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาสังคมเกษตรที่ยั่งยืน รวมถึงการเสริมสร้างกระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดความรู้ในท้องถิ่น การเจรจาและการไกล่เกลี่ย และการจัดสรรประโยชน์ยังสามารถช่วยเพิ่มทางเลือกและเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำรงชีวิตให้กับผู้คนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสังคมเกษตรที่ยั่งยืน ที่จริงแล้วเป็นการสื่อสารเพื่อการแบ่งปันความรู้ที่มุ่งสู่ฉันทามติสำหรับการดำเนินการทาง “สังคมแห่งการเรียนรู้” ที่คำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการกับปัญหาร่วมกัน ทำให้การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการทางสังคมสามารถบรรลุความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน โดยการสื่อสารต้องมุ่งเน้นให้เกิดการแบ่งปันความรู้ขึ้นในสังคมตามหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในรูปแบบการศึกษานอกระบบ เนื่องจากการศึกษานอกระบบจะเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรที่เป็นผู้ใหญ่เพราะเน้นการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับ Asabe (2014) อธิบายว่าการให้การศึกษาทุกระดับเป็นอาวุธที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาคนในสังคมได้อย่างยั่งยืน เพราะการศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรในชุมชนได้ และยังช่วยสร้างสันติภาพด้วยการสร้างความเข้าใจและการเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ ที่สำคัญการให้ศึกษานอกระบบยังเป็นหลักในการปฏิบัติการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเพื่อให้ชุมชนเกษตรมีภูมิคุ้มกันที่ดี ส่งผลต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสังคมเกษตรที่ยั่งยืนในยุค 4.0 ต้องระมัดระวังการสื่อสารที่เน้นการพัฒนาทางสังคมด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มากเกินไป อาจทำให้เกิดการทำลายภูมิปัญญาของชุมชน หรือสิ่งที่สืบทอดมายาวนานได้ ดังนั้นการสื่อสารในยุคนี้จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเพื่อสืบทอดให้เกษตรกรรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

3. การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรทางสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เป็นการสร้างความตระหนักรู้ถึงความเสียหายจากการทำการเกษตรที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรในประเทศโดยไม่คำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในอดีตจนถึงปัจจุบันการพัฒนาของประเทศไทยเน้นการสร้างความสำเร็จทางอุตสาหกรรมและวัตถุมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ เช่น แหล่งน้ำ ดิน ป่าไม้ ทรัพยากรชายฝั่งเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมขึ้น และหากยังคงใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยไม่คำนึงถึงการฟื้นฟูหรือบำรุงรักษาอย่างจริงจัง จะทำให้ปัญหาดังกล่าวจะมีความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นตามมา เช่น สถานการณ์เกษตรกรไทยที่ใช้สารเคมีเพื่อเร่งเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ทำให้มีสารเคมีตกค้างในดินเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับ มุกดา สุขสมาน (2551) กล่าวว่า ที่ผ่านมาประเทศไทยประสบปัญหาการพังทลายของดิน ดินขาดอินทรีย์วัตถุ และปัญหาสารพิษตกค้างในดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ที่ดินเพื่อทำเหมืองแร่ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างมาก

นอกจากนี้ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเกิดขึ้นกับแหล่งน้ำทางการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำบริโภคและการเกษตรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น ภัยแล้งจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) อมร เพ็ชรสว่าง (2564) อธิบายว่า เกิดขึ้นจากความผกผันของสภาวะอากาศบริเวณแถบเส้นศูนย์สูตรซึ่งจะทำให้ประเทศไทยประสบภาวะแห้งแล้ง และปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย รวมถึงปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชากรในบางประเทศที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพของแหล่งน้ำเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วโดยมีสาเหตุจากการปล่อยสารเคมีในภาคอุตสาหกรรมและการทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำทำให้เกิดการสูญเสียแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคและแหล่งน้ำทางการเกษตร

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยใช้การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนกระบวนทัศน์การใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบเก่าไปสู่กระบวนทัศน์การใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบใหม่ที่สำคัญต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถฟื้นฟูชีวิตมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้จากงานวิจัยของ Cherdpong and Flor (2013) ทำให้ทราบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติ และแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ ซึ่งไม่เพียงมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงส่วนอื่น ๆ ของชุมชนด้วย ซึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมจะต้องมีการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามระบบสังคมนั้นๆ เพื่อให้ตัวแทนของชุมชนนั้น ๆ สามารถตอบสนองต่อสมาชิกในชุมชนและเป้าหมายของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรร่วมกันได้มากขึ้น สอดคล้องกับ Food and Agriculture Organization of the United Nations (2011) อธิบายว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนามีส่วนร่วมจะทำให้สามารถแบ่งปันความรู้ การให้คำปรึกษา ซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างขีดความสามารถที่ส่งผลให้เกษตรกรในชุมชนเรียนรู้ซึ่งกันและร่วมมือกันเพื่อเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

บทสรุป

การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนต้องเน้นการสร้างสมดุลเชิงบวกใน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม แสดงดังภาพที่ 1

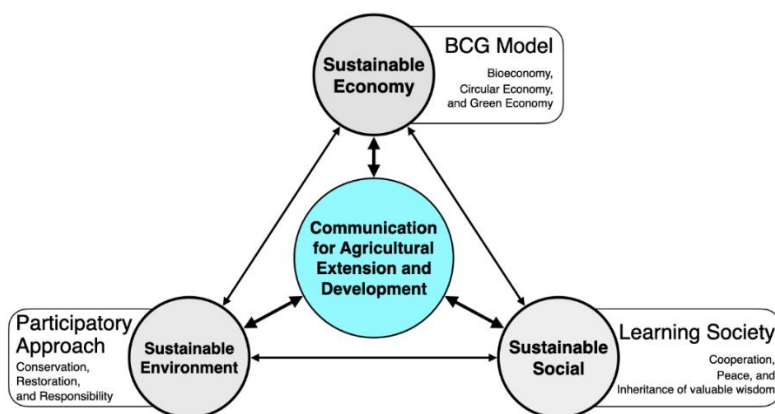

Figure 2 Communication for Agricultural Extension and Development

เนื่องจากการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมถ้าเพียงมุ่งเน้นการพัฒนาเฉพาะด้าน เช่น การพัฒนาที่ให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจที่มุ่งผลกำไรเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการใส่ใจต่อผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมจะส่งผลเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และยังทำให้เกิดการแข่งขันของผู้คนในสังคมที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้น จนทำให้ความสัมพันธ์อันดีในกลุ่ม/ชุมชนเกษตรกรลดลงได้ด้วย ดังนั้นผลลัพธ์ของการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมต้องไม่เพียงสร้างความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเชื่อมโยงกันทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กันอย่างสมดุล ทั้งนี้แนวคิดการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่สามารถสร้างสมดุลทั้ง 3 มิติขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมจึงจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นได้ ซึ่งแนวคิดการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน (Collaborative Change Communication) จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญ สรุปจาก FAO (2011) อธิบายว่า แนวคิดนี้มุ่งเน้นการใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร เพื่อให้ข้อมูลที่สำคัญที่นำไปสู่การดำเนินการร่วมกันของเกษตรกรในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยแนวทางในการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงร่วมกันมีปัจจัยที่สำคัญ คือ 1) การสร้างระบบความรู้ 2) การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่เหมาะสม 3) การส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น 4) การจัดทำเอกสารแนวทางปฏิบัติในการสื่อสารที่ดี 5) การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรในชุมชน และ 6) การสนับสนุนความร่วมมือของชุมชนเกษตรกรในการปฏิบัติ

ดังนั้นเพื่อให้การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีความยั่งยืน จำเป็นต้องหันกลับมาทบทวนการพัฒนาควบคู่กับการดูแลรักษาทรัพยากรทางการเกษตรที่ไม่เน้นการสร้างผลลัพธ์เชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวแต่ต้องเน้นการสร้างผลลัพธ์เชิงคุณภาพด้วย ผ่านการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงร่วมกันที่คำนึงถึงการสร้างความสมดุลระหว่าง 1) เศรษฐกิจที่ยึดหลัก BCG Model เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว 2) สังคมที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ สันติภาพ และการสืบทอดภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า และ 3) สิ่งแวดล้อมที่มุ่งการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างมีส่วนร่วม ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่ยั่งยืนจะสามารถช่วยสร้างกรอบการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาภาคเกษตรของโลกให้เป็นไปในทิศทางถูกต้องสำหรับอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570. (PDF). เข้าถึงได้จาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/bcg/20211228-BCG-Action-Plan-2564-2570.pdf>
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). (2566, 1 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง
- มุกดา สุขสมาน. (2551). ชีวิตกับสภาพแวดล้อม. กรุงเทพฯ: อินโฟพริ้นติ้งเฮาส์.

- อมร เพ็ชรสว่าง. (2564). เอลนีโญ ลานีญา ปรากฏการณ์ที่มีอิทธิพลต่อสภาพภูมิอากาศของโลก. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www2.gistda.or.th/main/en/node/4758>
- Aksakal Bunyamin and Kazu Ibrahim Yasar. (2015). Comparison of Adult Education Policies in Turkey and European Union. *The Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 177, 235 – 239.
- Alba Kruja. (2013). Sustainable Economic Development, a Necessity of the 21st Century: *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(10), 93-98.
- Alexis Kokkos. (2015). The Challenges of Adult Education in the Modern World. *The Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 180, pp. 19 – 24.
- Asabe I. Galadima. (2014). The Role of Adult Education in National Development. *The Journal of International Letters of Social and Humanistic Sciences*. 32, pp. 35 – 42.
- Brundtland, G. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. United Nations General Assembly Document A/42/427.
- Cherdpong Kheerajit and Alexander G. Flor. (2013). Participatory Development Communication for Natural Resources Management in Ratchaburi Province, Thailand. *Social and Behavioral Sciences*, 103, 703–709
- Dumitrescu, Iliana. (2014). Adult Education, Priority in Educational Policy of Spiru Haret. *The Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 142, pp. 339 – 345.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2011). The Communication for Sustainable Development Initiative (CSDI): Communication Efforts for Collaborative Change. Office of Knowledge Exchange, Research and Extension (OEK) Research and Extension Branch (OEKR).
- Ismaila Yunusa Ilua and Fatai Olawalea. (2014). The Cogency of Melkote's 'Another Development' for Development Communication in the Third World: The International Conference on Communication and Media 2014 (i-COME'14), 18-20 October 2014, Langkawi, MALAYSIA.
- Leagans, J. P. (1961). Extension Education for Community Development. In: Kamath, M. G. (Ed). *Extension Education in Community Development*. India. Glasgow Printing Co. Pp 1–26.
- Maria Claudia Cuc. (2014). Development of a communication system for capitalizing cultural diversity. Babeş-Bolyai University, Faculty Psychology and Sciences of Education, Romania.
- Melkote, S. (2001). Analysis of Melkote's 2001 Communication for Development in the Third World: Theory and Practice for Empowerment.
- Nilsen, T. R. (1957). Interpretive function of the critic. *Western Speech*, 21, 70-76.
- Rogers, E.M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York: Free Press.
- Roger, Everett M. and Lynne Svenning. (1969). *Modernisation among Peasants*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Sanoff, Henry. *Participatory Design; Theory & Techniques*. Raleigh, NC: Bookmasters, 1990. Print.
- Segal, J., Smith, M., Segal, R., & Robinson, L. (2019). Stress Symptoms, Signs, and Causes. HelpGuide.org International. Retrieved from: <https://www.helpguide.org/articles/stress/stress-symptoms-signs-andcauses.htm>.
- Waisbord, S. (2014). The Strategic Politics of Participatory Communication. *The Handbook of Development Communication and Social Change*, 145-167.

ความเชื่อมโยงของอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการและวิธีการสหกรณ์ และหลักการจัดการธุรกิจที่ดี

The Connection of Cooperatives Ideologies, Values, Principles and Practices, and Principles of Good Business Management

รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น¹

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย 11120

บทคัดย่อ

สหกรณ์เป็นองค์การที่บุคคลรวมกันโดยสมัครใจเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลที่มารวมกัน สหกรณ์จัดเป็นองค์การธุรกิจหนึ่ง การจัดการสหกรณ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในฐานะสหกรณ์ต้องอยู่บนพื้นฐานของอุดมการณ์สหกรณ์ ค่านิยมสหกรณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ และต้องจัดการตามหลักการจัดการธุรกิจที่ดีเพื่อให้องค์การมีกำไร และใส่ใจสังคม โดยกำไรของสหกรณ์จะคืนสู่สมาชิกสหกรณ์ในฐานะเจ้าของสหกรณ์

สหกรณ์ต้องมีการจัดการที่เชื่อมโยงการจัดการบนพื้นฐานของอุดมการณ์สหกรณ์ ค่านิยมสหกรณ์ หลักการสหกรณ์ และนำหลักการสหกรณ์ไปปฏิบัติเป็นวิธีการสหกรณ์ และการจัดการธุรกิจตามหลักการจัดการธุรกิจที่ดีในทุกสาขาวิชามาประยุกต์ในการจัดการธุรกิจสหกรณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจ และฐานะสหกรณ์ที่บุคคลได้รวมกันดำเนินงานตามความคาดหวังทางสังคมคือ การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม

คำสำคัญ อุดมการณ์สหกรณ์ ค่านิยมสหกรณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ หลักการจัดการธุรกิจที่ดี

Abstract

A cooperative is an organization in which individuals unite voluntarily to carry out economic and social activities, for the economic and social benefit of the individuals gathered together. A cooperative is a business organization. Cooperative management to achieve its objectives as a cooperative must be based on Cooperative ideology, Cooperative values, and Cooperatives principles and practices, and must be managed according to good business management principles in order for the organization to be profitable and care about society. The profits of the cooperative will be returned to the cooperative members as cooperative owners.

Cooperatives must have management that is connected to management based on cooperative ideology, Cooperative values, Cooperative principles and implementation of cooperative principles as a cooperative practices and business management according to good business management principles in all disciplines applied in cooperative business management to achieve the objectives of the cooperative as a business organization and as a cooperative where people work together in accordance with social expectations, namely eating well, living well, being fair and peaceful in society.

Keywords : Cooperative ideology, Cooperative values, Cooperatives principles and practices, Principles of good business management

บทนำ

สหกรณ์เป็นองค์การที่เกิดจากการความร่วมมือร่วมใจของบุคคลในการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมเดียวกัน เริ่มจากการรวมคนที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นเดียวกัน เป็นการรวมคน นำมาสู่การรวมทุนหรือเงินทุนเพื่อนำทุนที่ได้จากการรวมกันไปร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้เงินทุนเพิ่มมากขึ้นจากส่วนต่างของเงินทุนที่นำไปลงทุนทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น นำเงินทุนไปการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายรวมกัน ได้รับส่วนต่างจากราคาจำหน่าย ทำให้มีเงินทุนเพิ่มมากขึ้น สามารถต่อยอดธุรกิจเพิ่มขึ้น หรือนำเงินไปให้สินเชื่อแก่บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกผู้ขาดแคลนเงินทุนไปลงทุนทำกิจกรรม โดยสหกรณ์จะมีรายได้จากส่วนต่างของต้นทุนเงินทุนและรายได้จากดอกเบี้ย ทำให้มีส่วนเหลือหรือกำไรเพิ่มมากขึ้น นำไปลงทุนต่อ ๆ ไปสร้างรายได้ให้มากขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น การรวมคน รวมทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของสหกรณ์ในประเทศไทยอยู่บนพื้นฐานของอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ และบนพื้นฐานหลักการจัดการธุรกิจที่ดีด้วยเพื่อการบรรลุเป้าหมายของการรวมกันเป็นสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การที่บุคคลในสหกรณ์ สมาชิก และผู้บริหารสหกรณ์จะสามารถเชื่อมโยงและเห็นคุณค่าของอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ และบนพื้นฐานหลักการจัดการธุรกิจที่ดีเป็นความซับซ้อน ทั้งในเชิงนามธรรม และหลักการที่นำไปสู่การจัดการธุรกิจสหกรณ์ที่ดีได้นั้นอาจจะยากที่จะเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างเหมาะสมบทความนี้จะเสนอแนวคิดถึงความเชื่อมโยงและบูรณาการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินการ

วิธีการดำเนินการเป็นการบูรณาการเชิงความหมาย ความสัมพันธ์ในประเด็นสำคัญของสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ และหลักการจัดการธุรกิจที่ดี เพื่อการดำเนินธุรกิจหรือดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของสหกรณ์เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการสหกรณ์ ในเชิงแผนภาพและคำอธิบายพอสังเขป

ผลการดำเนินการ

1. **นิยามความหมายของสหกรณ์** สหกรณ์(Co-operatives or Cooperatives) ความหมายของสหกรณ์ ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต พศ. 2554(<https://dictionary.orst.go.th/> ,2566) สหกรณ์ (นาม) องค์การทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยการลงหุ้นร่วมกัน จัดการร่วมกันในการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือบริการตามความต้องการหรือผลประโยชน์อย่างเดียวกันของบรรดาสมาชิก สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ์ออกเสียงได้หนึ่งเสียงในการบริหารสหกรณ์ โดยไม่ขึ้นกับจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์โคนม, (กฎ) คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติสหกรณ์(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 3 “สหกรณ์” หมายความว่า คณะบุคคล ซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์ผู้มีสัญชาติไทย โดยช่วย ตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้”

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้ให้ความหมายของสหกรณ์คือ “องค์การของบรรดาบุคคลซึ่งรวมกลุ่มกัน โดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตาม หลักประชาธิปไตย เพื่อ สนองความต้องการ (อันจำเป็น) และความหวัง ร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม”

(https://cpd.go.th/images2/2021/document/main_udomka_cpd.pdf,2566)

2. อุดมการณ์สหกรณ์(Cooperative Ideology) ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(<https://dictionary.orst.go.th/>, 2565) อุดมการณ์ หมายถึง น.(นาม)“หลักการที่วางระเบียบไว้ เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้”

กรมส่งเสริมสหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์คือ ความเชื่อร่วมกัน ที่ว่าการช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ตามหลักการสหกรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็น ธรรมและสันติสุข ในสังคม (https://cpd.go.th/images2/2021/document/main_udomka_cpd.pdf,2566)

อุดมการณ์สหกรณ์เป็นเพียงความเชื่อซึ่งนับว่าเป็นนามธรรมถ้าไม่มีความเชื่อก็จะไม่กระทำ หรือมีความเชื่อแต่ไม่กระทำก็หาได้มีความผิดหรือบดทลายทางวินัยหรือกฎหมายหรือทางสังคมสหกรณ์แต่อย่างใด จึงมักถูกละเลยในปัจจุบันเป็น“ ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์จะนำไปสู่การกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม”

ทั้งนี้ “ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเอง” ซึ่งเป็นธรรมชาติของคนที่ต้องช่วยเหลือตนเองพึ่งตนเอง ให้มากที่สุดมิใช่จะหวังพึ่งพาบุคคลอื่นก่อน จึงจะนำมาชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นได้ และเมื่อตนเองได้ช่วยตนเอง แล้วตามลำพังอาจจะไม่เกิดพลังมากพอจึงจำเป็น “การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” ทั้งนี้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันต้องกระทำตาม “หลักการสหกรณ์” จึง “จะนำไปสู่การกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม” นั่นคือประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกที่มีอุดมการณ์สหกรณ์ที่ร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์

3. ค่านิยมของสหกรณ์ (Cooperative Value) หรือคุณค่าของสหกรณ์ จากความหมายของ หลักการสหกรณ์ ที่เป็นแนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยคุณค่าของสหกรณ์ คือสิ่งดีงามและมีคุณค่าอันเป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวของสหกรณ์ซึ่งขบวนการสหกรณ์ต่างยอมรับนำไปปฏิบัติให้เป็นประเพณีสืบทอดกันต่อไป

4. หลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) เป็น“แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม” อุดมการณ์สหกรณ์เป็นความเชื่อตามหลักการสหกรณ์ซึ่งถือเป็นแนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าทางสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรมหลักการสหกรณ์ที่ถือใช้ในปัจจุบันมี 7 หลักการ ได้แก่ หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง (Voluntary and Open Membership) หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (Democratic Member Control) หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก (Member Economic Participation) หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (Autonomy and Independence) หลักการที่ 5 การศึกษา ฝึกอบรม และสารสนเทศ (Education, Training and Information) หลักการที่ 6 การร่วมมือ

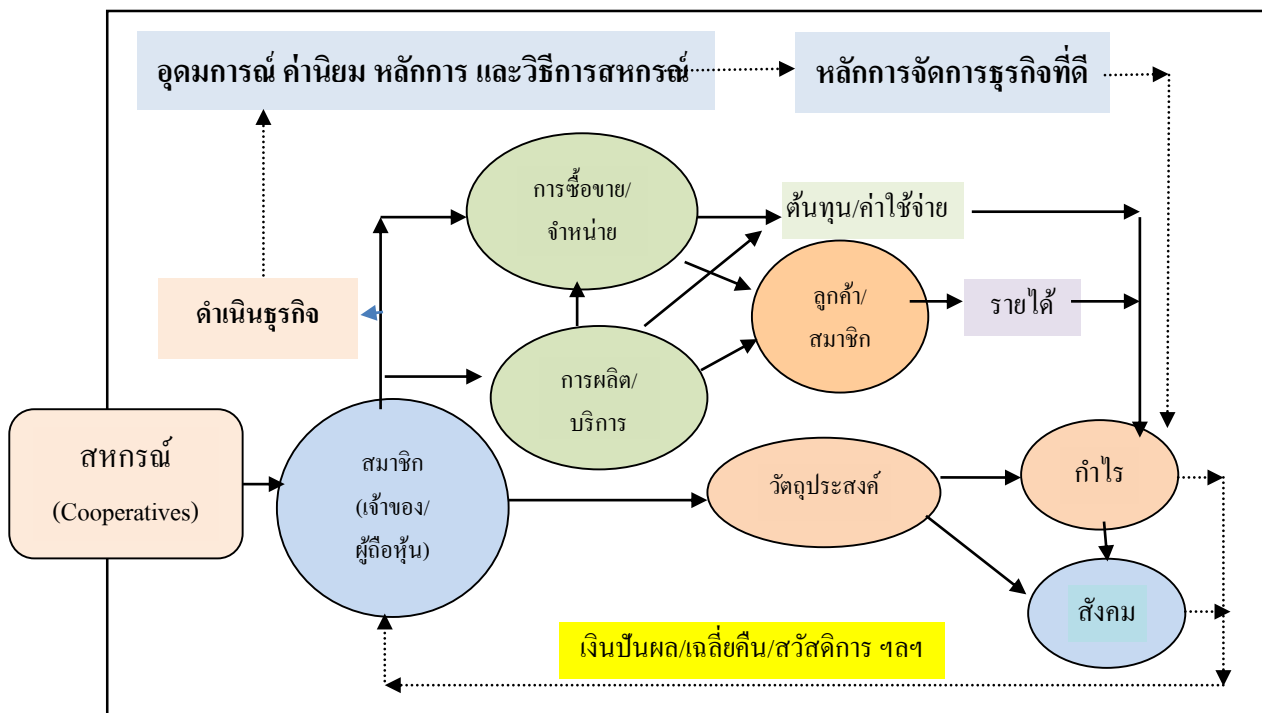
ระหว่างสหกรณ์ (Cooperation among Cooperatives) หลักการที่ 7 การเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern for Community)

5. วิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices) คือ “การนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและชุมชน โดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดี”

หลักการสหกรณ์นั้นจะนำไปประยุกต์ใช้คือวิธีการสหกรณ์เป็นการนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์เป็นแนวทางหรือแบบแผนการปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินกิจการทางสหกรณ์บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เป็นประโยชน์ต่อมวลสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่การกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคมโดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดีบนพื้นฐานหลักวิชาการเช่น เศรษฐศาสตร์ การบัญชี การจัดการธุรกิจ และสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ เป็นต้น เป็นแนวทางหรือแบบแผนปฏิบัติในการดำเนินกิจการหรือการดำเนินธุรกิจสหกรณ์เพื่อการวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ คือบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก และความคาดหวังทางสังคมคือการกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม

6. หลักการจัดการธุรกิจที่ดี สำหรับหลักการสหกรณ์เป็นแนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม เป็นเหมือนหลักการเบื้องต้นในการจัดการธุรกิจสหกรณ์ที่สหกรณ์ต้องยึดถือปฏิบัติ ซึ่งจากหลักการดังกล่าวแปลงมาสู่วิธีการสหกรณ์หรือแปลงเป็นวิธีการปฏิบัติตามหลักการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์รวมของสหกรณ์ไปพร้อม ๆ กับหลักการ ทฤษฎีและเครื่องมือการจัดการธุรกิจที่ดีเพื่อการบรรลุเป้าหมายของธุรกิจสหกรณ์เช่นกัน เช่น ทรัพยากรการจัดการ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ กระบวนการจัดการสหกรณ์หรือหน้าที่การจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม เป็นการบรรลุเป้าหมายการดำเนินการธุรกิจและการดำเนินงานสหกรณ์

โดยสรุปสหกรณ์ เป็นองค์การอิสระของบุคคลซึ่งรวมกันด้วยความสมัครใจ เพื่อสนองความต้องการและความมุ่งหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการดำเนินวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามแนวประชาธิปไตย สหกรณ์จัดเป็นองค์การธุรกิจรูปแบบหนึ่งซึ่งดำเนินวิสาหกิจหรือดำเนินกิจการหรือการดำเนินธุรกิจด้านการผลิต การจำหน่าย หรือบริการ วัตถุประสงค์สหกรณ์ในฐานะองค์การมีกำไร และไม่ละเลยสังคม แต่สหกรณ์จะคืนกำไรกลับให้สมาชิกในฐานะเจ้าของเป็นเงินปันผลตามหุ้น และคืนกำไรแก่สมาชิกในฐานะลูกค้าเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ เนื่องวัตถุประสงค์หลักของการรวมตัวเป็นสหกรณ์เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังภาพที่ 1 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 การดำเนินธุรกิจและวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

จากภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ประกอบด้วยการผลิต การจำหน่าย และบริการ เพื่อจำหน่ายหรือบริการแก่ลูกค้าหรือผู้ซื้อ แต่ลูกค้าของสหกรณ์ คือสมาชิกสหกรณ์เป็นหลัก เพื่อให้สหกรณ์มีรายได้จากยอดขาย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีต้นทุนและค่าใช้จ่าย ซึ่งเมื่อหักกลับกันแล้วจะเหลือเป็นกำไรสุทธิซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจนั่นเอง ทั้งนี้ในปัจจุบันจำเป็นต้องใส่ใจกับสังคมด้วย เมื่อสหกรณ์มีกำไร ซึ่งกำไรนั้นก็จะกลับคืนสู่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นซึ่งก็คือสมาชิกเป็นเงินปันผล และคืนสมาชิกที่เป็นลูกค้าที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์ด้วยในรูปของเงินเฉลี่ยคืน และสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกคือผู้ดำเนินงานสหกรณ์หรือเป็นผู้มีอำนาจจัดการสหกรณ์นั่นเอง การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการดำเนินการ และผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของสหกรณ์

การดำเนินธุรกิจหรือวิสาหกิจของสหกรณ์เป็นการดำเนินงานของสหกรณ์ใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การดำเนินธุรกิจในฐานะองค์การสหกรณ์โดยอาศัยอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ และการดำเนินธุรกิจในฐานะองค์การธุรกิจโดยอาศัยหลักการจัดการธุรกิจที่ดีเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของบุคคลที่มาร่วมกันหรือสมาชิกสหกรณ์ การดำเนินธุรกิจสหกรณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญของสหกรณ์ในระดับแต่ละธุรกิจ และวัตถุประสงค์สำคัญของสหกรณ์จำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม และอาศัยแนวคิดทฤษฎี หลักการและเครื่องมือการจัดการต่าง ๆ เป็นแนวทางมาประยุกต์ในการจัดการธุรกิจและสหกรณ์

การดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะองค์การสหกรณ์ สหกรณ์เป็นองค์การของบุคคลตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป รวมกันจัดตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจ ดำเนินวิสาหกิจหรือดำเนินกิจกรรมที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกที่ร่วมกันจัดตั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นสหกรณ์จึงดำเนินงานทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมกันเพื่อความอยู่ดีกินดีของสมาชิก

การดำเนินงานกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สหกรณ์ดำเนินงาน เช่น การรวมกันออมของสมาชิกโดยการถือหุ้นกับสหกรณ์ การรวมกันจัดหาเงินทุน การรวมกันซื้อ รวมกันขาย การรวมกันแปรรูป และการรวมกันบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นอื่น ๆ เป็นต้น วัตถุประสงค์ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือประหยัดรายจ่าย และมีการออมเพิ่มขึ้นรวมถึงมีการลงทุนเพิ่มขึ้นซึ่งนั่นหมายถึงทำให้สมาชิกมีรายได้ เช่น รวมกับถือหุ้นเพื่อให้สมาชิกที่จำเป็นกู้ยืมเพื่อใช้ไปลงทุนซึ่งจะทำให้ผู้ถือหุ้นมีรายได้ เป็นเงินปันผลตามหุ้น หรือรวมกันจัดหาสินค้าที่จำเป็นมาจำหน่ายจำนวนมากจะสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดหาสินค้า เป็นต้น

ส่วนการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อควมมีสันติสุขของสมาชิก เช่น การรวมกลุ่ม การทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกัน การจัดสวัสดิการทางสังคมต่าง ๆ การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชุมชน เป็นต้น ทั้งหมดเพื่อความสุขของสมาชิกและสังคมโดยรวม และสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนด้วย

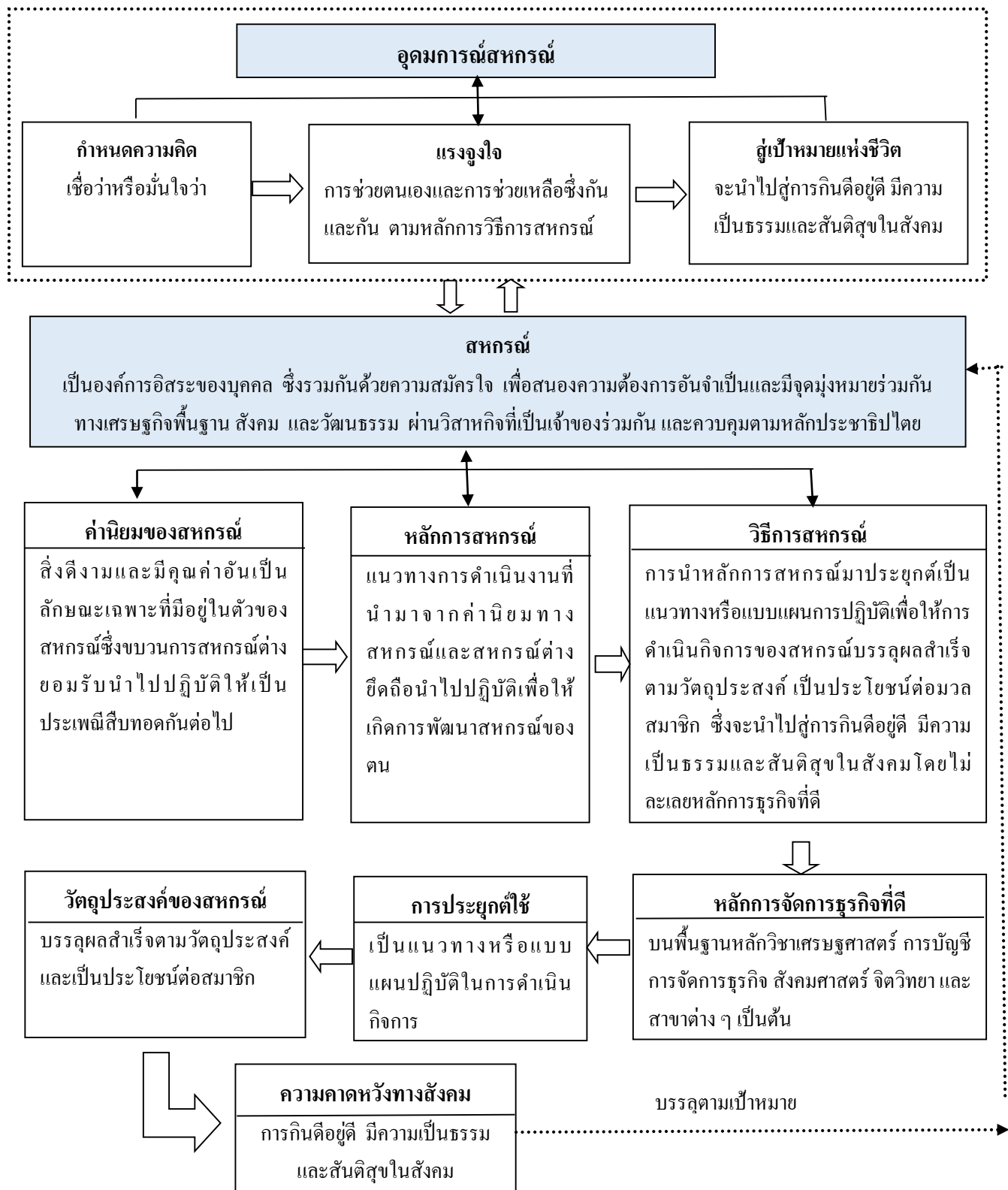
การดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์เพื่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว พิจารณาได้สองลักษณะที่ต่อเนื่อง กัน คือ สหกรณ์ในฐานะองค์การของสมาชิกต้องเข้มแข็ง และ จะเกื้อหนุนให้สมาชิกมีความอยู่ดีกินดี ซึ่งจะย้อนกลับมาสู่สหกรณ์เข้มแข็งต่อไป การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวของขบวนการสหกรณ์ทั่วโลกรวมถึงการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในประเทศไทยอาศัยอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการและวิธีการสหกรณ์ร่วมกันในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสหกรณ์ทั่วโลก และนำหลักการจัดการธุรกิจที่ดีมาใช้ในการบรรลุเป้าหมายของสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจ

สหกรณ์เป็นองค์การเฉพาะที่เน้นการรวมกันของคนในสหกรณ์ ดังนั้นบุคคลในสหกรณ์ต้องมีอุดมการณ์สหกรณ์ร่วมกันในเบื้องต้นก่อนที่จะรวมกันดำเนินกิจกรรมสหกรณ์บรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดของสหกรณ์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของสมาชิก ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมหรือธุรกิจต่าง ๆ ของสหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์เป็นเสมือนเป้าประสงค์สูงสุดของสหกรณ์ในการจัดการธุรกิจสหกรณ์นั่นเอง

2. ความเชื่อมโยงของอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการและวิธีการสหกรณ์ และหลักการจัดการธุรกิจที่ดี

การดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในฐานะองค์การสหกรณ์นอกจากจะใช้อุดมการณ์ ค่านิยม หลักการ และวิธีการสหกรณ์เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์แล้วต้องไม่ละเลยหลักการจัดการธุรกิจที่ดีด้วย เป็นการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจ ซึ่งกล่าวได้ว่าสหกรณ์สามารถดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจได้ประสบความสำเร็จจะทำให้การดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในฐานะองค์การสหกรณ์ประสบความสำเร็จได้ด้วย และถ้าสหกรณ์ดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะองค์การสหกรณ์ประสบความสำเร็จ การดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจจะประสบความสำเร็จด้วย

ทั้งนี้สรุปความสัมพันธ์ของอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการ และวิธีการสหกรณ์ได้ตามภาพที่ 2 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงของอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการ และวิธีการสหกรณ์ และหลักการจัดการธุรกิจที่ดี

ที่มา : ปรับปรุงจาก จุมพล ชละเอน , <http://ebook.stou.ac.th/> 2566

จากภาพความเชื่อมโยงของอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการ และวิธีการสหกรณ์ และหลักการจัดการธุรกิจที่ดี จะเห็นได้ว่าอุดมการณ์สหกรณ์เป็นนามธรรม กำหนดความคิด เชื่อว่าหรือมั่นใจว่าการช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการวิธีการสหกรณ์จะนำไปสู่เป้าหมายแห่งชีวิตคือจะนำไปสู่การกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคมซึ่งเป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของบุคคลเป็นสหกรณ์ การจะเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกสหกรณ์ต้องมีอุดมการณ์ก่อนหรือมีทัศนคติที่ดีในการรวมกันเป็นสหกรณ์ ซึ่งเมื่อบุคคลมีความเชื่อตามหลักการสหกรณ์ที่ดีนั้นย่อมมีผลต่อการมีพฤติกรรมที่ดีต่อการดำเนินการร่วมกันในสหกรณ์ เช่น ถ้าคนมีความเชื่อทางศาสนาถ้าทำผิดศีลธรรมจะเป็นบาบคนก็จะไม่กระทำผิดศีลนั้นเอง แต่ถ้าไม่เชื่อว่าการกระทำผิดศีลธรรมมีผลต่อตนเองเขาก็จะกระทำผิด เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังศีลธรรมในจิตใจคนเสมอ ๆ เพื่อคุมพฤติกรรมที่จะไม่กระทำผิดศีลธรรม

อุดมการณ์สหกรณ์ก็เช่นเดียวกันต้องมีการปลูกฝังในจิตใจคนที่จะมาเป็นสมาชิกสหกรณ์เสมอๆ ว่าต้องช่วยตนเองก่อนในทุกวิถีทางหรือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ของตนและจากนั้นก็จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกทุกรูปแบบจึงจะทำให้การรวมตัวเป็นสหกรณ์มีพลังเข้มแข็งยั่งยืนยังประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ เมื่อบุคคลมีอุดมการณ์สหกรณ์ร่วมกันมารวมกันเป็นสมาชิกสหกรณ์เพื่อประโยชน์ร่วมต้องเติมเต็มด้วยค่านิยมของสหกรณ์ ร่วมกันดำเนินงานสหกรณ์ตามหลักการสหกรณ์ แล้วแปลงจากหลักการสหกรณ์ไปสู่การปฏิบัติหรือวิธีการสหกรณ์ นอกจากการนั้นการดำเนินงานหรือการจัดการสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจจำเป็นต้องประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจที่ดีในทุกศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ตามความคาดหวังทางสังคม คือการกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคมสันติ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของสหกรณ์ที่เกิดจากการรวมคนที่มีความต้องการเดียวกัน

โดยสรุปการดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะองค์การสหกรณ์อยู่ภายใต้อุดมการณ์ ค่านิยม หลักการ และวิธีการสหกรณ์เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์และต้องไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดีด้วย เป็นการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์และต่อสมาชิกคือความกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สหกรณ์เป็นองค์การของการรวมคนที่ความต้องการเดียวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์โดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก เพื่อดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกับองค์การธุรกิจทั่วไป ในด้านการซื้อหรือการขาย การผลิตหรือบริการเพื่อให้สหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจมีรายได้ และกำไรรวมถึงการใส่ใจสังคม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินธุรกิจ โดยสหกรณ์จะคืนกำไรสู่สมาชิกไม่ว่าจะเป็นเงินปันผลตามหุ้นจากเงินทุนที่ร่วมกันมาร่วมดำเนินธุรกิจ เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนที่มาร่วมทำธุรกิจ รวมทั้งสวัสดิการอื่นเพื่อประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก การดำเนินธุรกิจสหกรณ์ดำเนินตามกฎหมายเฉพาะของสหกรณ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องสหกรณ์มีหลักยึดที่สำคัญตั้งแต่ อุดมการณ์สหกรณ์ ค่านิยมสหกรณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ซึ่งต่างกับองค์การธุรกิจทั่วไป ในขณะที่สหกรณ์ดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกับ

องค์การธุรกิจจำเป็นประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจที่ดีเพื่อการบริหารจัดการสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจ ด้วยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการรวมกันเป็นสหกรณ์อย่างเป็นรูปธรรมตลอดมา

ยุคปัจจุบันบุคคลหรือสมาชิกและผู้บริหารสหกรณ์อาจจะเพียงแต่จะรับรู้รับทราบถึงความเป็นสหกรณ์ การดำเนินงานภายใต้อุดมการณ์ ค่านิยม หลักการ และวิธีการสหกรณ์เท่านั้นมุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะองค์การธุรกิจมากกว่า จนละเลยคุณค่าขององค์การสหกรณ์ในฐานะสหกรณ์ของสมาชิกที่มาร่วมกัน ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์ทุกฝ่ายต้องตระหนักและปลูกฝังทั้งตนเอง เจ้าหน้าที่สหกรณ์และสมาชิกทุกคนให้ตระหนักถึงคุณค่าของอุดมการณ์ ค่านิยม หลักการและวิธีการสหกรณ์นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานสหกรณ์อย่างต่อเนื่องจนฝังในจิตสำนึกของบุคคลในสหกรณ์เพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์ไทย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2566). “ความหมายสหกรณ์ อุดมการณ์ ค่านิยม หลักการและวิธีการสหกรณ์”.

https://cpd.go.th/images2/2021/document/main_udomka_cpd.pdf, 2566 สืบค้นเมื่อวันที่ 20

มิถุนายน 2566

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2542). พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2562) กรมส่งเสริมสหกรณ์.

จุมพล ชละเฒ. (2566). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์และธุรกิจชุมชน. หน่วยที่ 14 . <http://ebook.stou.ac.th/> สืบค้น

เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2566

ราชบัณฑิตยสถาน. (2566). (<https://dictionary.orst.go.th/>, 2566) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต พ.ศ. 2554 ความหมายของสหกรณ์ อุดมการณ์

พฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

กรณีศึกษา: ผู้บริโภคในตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐีการ์เด็น)

Behavior of Buying Flowering and Ornamental Plants in Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Province: A Case Study of Consumers in Khok Kruat Flowering and Ornamental Plant Central Market (Setthi Garden)

ปณณิศา ยุทธวงษ์สุข¹ และนาลัน แป้นปลื้ม^{1*}

Poonyisa Yuthawongsukh¹ and Nalun Panpluem^{1*}

¹สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย 11120

¹ School of Agriculture and Cooperatives, SukhothaiThammathirat Open University, Nonthaburi 11120

* Corresponding author: pp.pilun@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของผู้บริโภค เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ ผู้บริโภคไม้ดอกไม้ประดับ ณ ตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐีการ์เด็น) ซึ่งประชากรมีขนาดใหญ่ และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยคำนวณจากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ตัวอย่างที่ใช้จำนวน 400 คน เลือกตัวอย่างแบบสะดวก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับแบบกระถาง ในรอบ 1 เดือนซื้อ 1-5 ครั้ง มักไปซื้อวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 16.00 น ใช้เวลาซื้อ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง และซื้อต่อครั้ง 500 – 1,000 บาท

คำสำคัญ: พฤติกรรมการซื้อ ไม้ดอกไม้ประดับ ตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐีการ์เด็น)

Abstract

The objective of this research was to study flowering and ornamental plant buying behaviors of consumers. In this survey research, the population were the consumers in Khok Kruat Flowering and Ornamental Plant Central Market (Setthi Garden). The population was large and the exact number of the population was unknown. Sample size was calculated from the formula of unknown population size of W.G. Cochran at the confidence level 95% and the level of error at 0.05. Convenience sampling technique was used and data were obtained from 400 sample of consumers who shopped for flowering and ornamental plant at the market. The statistics used to analyze the data were frequency, mean and percentage. Results indicated the buying behavior of consumer flowering and ornamental plant. That most of them bought potted ornamental plants. In the past 1 month, they bought 1-5 times, usually on Saturdays. From 4 p.m., it took 30 minutes to 1 hour to buy and 500-1,000 baht per time.

Keyword: Buying behavior, Flowering and Ornamental Plant, Khok Kruat Flowering and Ornamental Plant Central Market (Setthi Garden)

บทนำ

สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ช่วงปลายปี 2562 จนถึงปี 2565 มีผู้ให้ความสนใจในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุอันเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้หลายอาชีพได้รับผลกระทบจนไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามปกติ นอกจากนี้ ทุกคนจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม และลดกิจกรรมต่างๆ ที่ใกล้ชิดกับบุคคลอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงจากการเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ส่งผลให้ “บ้าน” กลายเป็นสถานที่ที่จำเป็นต้องอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่ปกติเช่นนี้ การหากิจกรรมยามว่างที่สามารถทำได้ที่บ้านจึงกลายเป็นกระแสนิยมที่หลายคนหันมาให้ความสนใจอย่างมาก และหนึ่งในกระแสนิยมนั้นคือการ “ปลูกต้นไม้” ซึ่งสอดคล้องกับสวนดุสิตโพลของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่ได้จัดสำรวจกิจกรรมที่คนไทยนิยมทำช่วงอยู่บ้านจากการระบาดของโควิด19 โดยสำรวจผ่านทางออนไลน์ในกลุ่มตัวอย่าง 1,242 ราย พบว่า การปลูกต้นไม้เป็นกิจกรรมนิยมอันดับต้นๆ โดยมีผู้นิยมสูงถึงร้อยละ 62.98 จุดประสงค์ในการปลูกนั้นต่างกันไป อาทิ เพื่อเป็นกิจกรรมคลายเหงา เพื่อความอยู่รอด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้ “ธุรกิจขายต้นไม้” เติบโตขึ้นอย่างมากและเติบโตสวนกระแสวิกฤตอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน จึงกล่าวได้ว่าการปลูกต้นไม้คือ “วิถีชีวิตใหม่” ของคนเมือง (สวนดุสิตโพล, 2563)

หากกล่าวถึงตลาดไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดนครราชสีมา นั้น ตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจเด่น) อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง ด้วยตลาดนี้ตั้งอยู่บนเส้นทางสายหลักถนนมิตรภาพ ตลาดนี้เป็นศูนย์รวมต้นไม้พันธุ์จากผู้ผลิตแทบทุกภูมิภาค มีร้านจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับมากมาย ทั้งไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้หายาก ไม้จัดสวน เฟิร์น ไม้เล็ก ไม้ใหญ่ กล้วยไม้ กล้วยาสนาม และการเดินทางมายังตลาดไม้ดอกไม้ประดับแห่งนี้ยังมีความสะดวกเพราะติดกับถนนใหญ่ และยังมีรถประจำทางผ่าน (พลังเกษตร, 2563) นอกจากการขายแบบมีหน้าร้านแล้ว บางร้านมีการขายผ่านทางโซเชียลมีเดีย เช่น การขายผ่านทางเพจเฟซบุ๊ก โดยการไลฟ์สดขายต้นไม้ ณ ร้านค้าของตนเอง ในตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจเด่น) ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจเด่น) เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ทั้งในตัวจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสาน เนื่องจากมีผู้ให้ความสนใจซื้อไม้ดอกไม้ประดับในตลาดแห่งนี้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของผู้บริโภคในตลาดดังกล่าว เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการตลาดของผู้ประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของผู้บริโภค ในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ณ ตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจเด่น)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้ซื้อไม้ดอกไม้ประดับ ณ ตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจใต้) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างจึงคำนวณจากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran โดย ณ ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเท่ากับ 384 ราย ผู้วิจัยจึงปรับเป็น 400 ราย และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน ถึง 5 กรกฎาคม 2565 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของผู้บริโภคในตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจใต้) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 ราย พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อไม้ดอกไม้ประดับส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 39 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างนิยมซื้อไม้ดอกไม้ประดับประเภทกระถางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ ไม้มั่งคั่ง คิดเป็นร้อยละ 22.00 และน้อยที่สุดคือ ไม้พุ่ม คิดเป็นร้อยละ 4.80 โดยจำนวนครั้งในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับในรอบ 1 เดือน (มิ.ย. 2565) มากที่สุดคือ ซื้อ 1 – 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 72.50 รองลงมาคือ 5 – 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.50 และน้อยที่สุดคือ มากกว่า 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.00 ซึ่งช่วงวันที่ซื้อไม้ดอกไม้ประดับมากที่สุดคือ วันเสาร์ คิดเป็นร้อยละ 39.50 รองลงมาคือ วันอาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 24.30 และน้อยที่สุดคือ วันจันทร์ คิดเป็นร้อยละ 1.80 สำหรับช่วงเวลาซื้อไม้ดอกไม้ประดับมากที่สุดในช่วง 16.00 น. เป็นต้นไป คิดเป็นร้อยละ 41.30 รองลงมาคือ ช่วง 8.00 – 12.00 น. คิดเป็นร้อยละ 41.00 และน้อยที่สุดคือ ช่วง 13.00 – 15.00 น. คิดเป็นร้อยละ 17.70 และระยะเวลาที่ใช้ในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับมากที่สุดคือ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที – 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 54.00 รองลงมาคือ 1 – 2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 43.00 และน้อยที่สุดคือใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที คิดเป็นร้อยละ 0.80

ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมักจะไปซื้อไม้ดอกไม้ประดับกับครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.00 และรองลงมามักจะไปซื้อไม้ดอกไม้ประดับกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 41.80 และน้อยที่สุดคือไปซื้อคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 11.20 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไม้ดอกไม้ประดับ พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างตัดสินใจซื้อไม้ดอกไม้ประดับด้วยตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.50 รองลงมาคือครอบครัวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ คิดเป็นร้อยละ 33.70 และน้อยที่สุดคือพนักงานขาย คิดเป็นร้อยละ 0.50 สำหรับค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับ พบว่า ค่าใช้จ่ายในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับแต่ละครั้งโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 500-1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.00 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.20 และน้อยที่สุดคือ มากกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.30 แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของผู้บริโภคในตลาดกลางไม้ดอกไม้ประดับโคกกรวด (เศรษฐกิจใต้) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

พฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ประเภทไม้ดอกไม้ประดับที่ซื้อ		
ไม้ดอกไม้ประดับชนิดบรรจุในกระถาง	160	40.00
ไม้ต้นหรือไม้ยืนต้น	49	12.20
ไม้เถาหรือไม้เลื้อย	27	6.80
ไม้ดอกไม้ประดับซื้อมงคล	88	22.00
ไม้ล้มลุกหรือไม้หน่อ	57	14.20
ไม้พุ่ม	19	4.80
2. ในรอบ 1 เดือน (มิ.ย.2565) จำนวนครั้งที่ผ่านมาซื้อไม้ดอกไม้ประดับ		
1 – 5 ครั้ง	290	72.50
6 - 10 ครั้ง	102	25.50
มากกว่า 10 ครั้ง	8	2.00
3. วันที่ซื้อไม้ดอกไม้ประดับมากที่สุด		
วันจันทร์	7	1.80
วันอังคาร	30	7.50
วันพุธ	33	8.20
วันพฤหัสบดี	48	12.00
วันศุกร์	27	6.80
วันเสาร์	158	39.50
วันอาทิตย์	97	24.20
4. ช่วงเวลาที่ซื้อไม้ดอกไม้ประดับ		
ช่วงเช้า 8.00 – 12.00 น.	164	41.00
ช่วงบ่าย 13.00 – 15.00 น.	71	17.80
ช่วงเย็น 16.00 น. เป็นต้นไป	165	41.20
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับในแต่ละครั้ง		
ไม่เกิน 30 นาที	3	0.80
30 นาที - 1 ชั่วโมง	216	54.00
มากกว่า 1 – 2 ชั่วโมง	172	43.00
มากกว่า 2 ชั่วโมง	9	2.30
6. ผู้ที่มักจะไปซื้อไม้ดอกไม้ประดับด้วย		
ไปคนเดียว	45	11.20
ไปกับครอบครัว	188	47.00
ไปกับเพื่อน	167	41.80
7. บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไม้ดอกไม้ประดับ		
ตัดสินใจเอง	182	45.50
ครอบครัว	135	33.70
เพื่อน	81	20.30
พนักงานขาย	2	0.50
8. จำนวนเงินที่ซื้อไม้ดอกไม้ประดับเฉลี่ยต่อครั้ง		
ต่ำกว่า 500 บาท	82	21.20
500-1,000 บาท	232	58.00
มากกว่า 1,000 – 3,000 บาท	75	18.50
มากกว่า 3,000 บาท	11	2.30

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับ ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อไม้ดอกไม้ประดับส่วนใหญ่เลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับชนิดบรรจุในกระถางมากที่สุด เพราะนำไปประดับตกแต่งสวนหรือบริเวณบ้านได้ง่าย ความถี่ส่วนใหญ่ไปซื้อ 1 – 5 ครั้งต่อเดือน และมักไปซื้อไม้ดอกไม้ประดับในวันเสาร์มากที่สุด รองลงมาไปซื้อในวันอาทิตย์ ช่วงเวลาที่ไปซื้อเป็นช่วงเย็น 16.00 น.เป็นต้นไป ใช้เวลาในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับ 30 นาที – 1 ชั่วโมง มักไปซื้อไม้ดอกไม้ประดับกับครอบครัว แต่ตัดสินใจซื้อไม้ดอกไม้ประดับด้วยตนเอง และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับต่อครั้ง อยู่ในช่วง 500 – 1,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดปทุมธานี จากผลการศึกษาของภมร อินทองคำ (2553) พบว่า มีพฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับส่วนใหญ่เลือกซื้อไม้ใบ เช่น โกสลงา เฟิร์น โพธิ์แดง ลักษณะการนำไปใช้งานคือปลูกเป็นกระถาง ส่วนใหญ่เลือกซื้อจากร้านขายต้นไม้ที่เป็นแหล่งรวมไม้ดอกไม้ประดับ จำนวนครั้งในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับคือ 1 – 3 ครั้งต่อเดือน นิยมซื้อไม้ดอกไม้ประดับจากแหล่งเดิม และส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อไม้ดอกไม้ประดับด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1) จากการศึกษาผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบซื้อไม้ดอกไม้ประดับชนิดบรรจุในกระถาง มักไปซื้อในวันเสาร์ เวลา 16.00 เป็นต้นไปกับครอบครัว แต่ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง ผู้ประกอบการสามารถนำผลการศึกษาที่ได้นำไปปรับใช้ในการวางแผนธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับ และการพัฒนารูปแบบการตลาดของผู้ประกอบการ อาทิ เพิ่มความหลากหลายของชนิดไม้ดอกไม้ประดับประเภทไม้กระถาง ได้แก่ ไม้มงคล ไม้ตามกระแสนิยม ไม้ต่าง และไม้หายาก รวมถึงเพิ่มความหลากหลายด้านขนาดไม้ดอกไม้ประดับ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การชิงโชคลุ้นรางวัล การให้ส่วนลดเมื่อซื้อขึ้นที่ 2 (5%) ขึ้นที่ 3 (10%) ขึ้นที่ 3 (15%) ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ เพื่อเพิ่มยอดขาย สำหรับช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น ลด แลก แจก แถม (ปุ๋ย ฮอร์โมนพืช ดินปลูก) เพื่อกระตุ้นยอดขาย เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกิจการไม้ดอกไม้ประดับต่อไป

2) ควรศึกษาข้อมูลจากตลาดอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อจะได้ทราบข้อมูลในการซื้อของผู้บริโภคในตลาดอื่น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อไปสำหรับผู้ประกอบการด้านไม้ดอกไม้ประดับ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลึงเกษตร. (2563). ตลาดต้นไม้โคกกรวด แหล่งรวบรวมพรรณไม้นานาชนิด ศูนย์กลางภาคอีสาน. สืบค้นจาก <http://Palangkaset.com/ไม้ดอกไม้ประดับ/ตลาดต้นไม้โคกกรวด-1/>
- ภมร อินทองคำ. (2553). พฤติกรรมในการซื้อไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดปทุมธานี. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.
- สวนดุสิตโพล. (2563). “คนไทย” กับปีใหม่ในยุคโควิด-19 | RYT9. สืบค้นจาก <https://www.ryt9.com/s/sdp/3284845>.
- เสาวลักษณ์ กิตติธนวัตร. (2563). สถานการณ์และทิศทางการค้าไม้ดอกไม้ประดับของประเทศไทยในปี 2563. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร.

สมรรถภาพการผลิตและต้นทุนค่าอาหารของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงด้วยกากมันสำปะหลังหมักยีสต์

Productive performance and feed cost of Thai Native Chicken

Fed with Yeast Fermented Cassava Pulp

ธัญหทัย สุขสมพิช¹ มณฑิชา พุทษาคำ² และ วรินทร์ มณีรัตน์^{2*}

Thunhatai Sooksompuch¹ Monticha Putsakum² and Warinthorn Maneerat^{2*}

¹คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ปทุมธานี, 13180

²สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี, 11120

¹The Faculty of Agricultural Technology, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, PhaThum Thani 13180

²School of Agricultural Extension and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Pakkred, Nonthaburi 11120

*Corresponding author: warinmanee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพการผลิตและต้นทุนค่าอาหารของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงด้วยกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ โดยใช้ลูกไก่ไทยละโว้คณะ อายุ 14 วัน จำนวน 96 ตัว แบ่งออกเป็น 4 ทรีตเมนต์ๆ ละ 3 ซ้ำ ไก่ทดลองแต่ละทรีตเมนต์จะได้รับอาหารแตกต่างกัน ได้แก่ ทรีตเมนต์ 1 ได้รับอาหารสำเร็จรูปทางการค้าเพียงอย่างเดียว (กลุ่มควบคุม) ทรีตเมนต์ 2, 3 และ 4 ได้รับกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 10, 20 และ 30 % โดยน้ำหนักสด ตามลำดับ ระยะเวลาทดลอง 92 วัน ผลการวิจัยสมรรถภาพการผลิต ได้แก่ ปริมาณการกินได้ อัตราการเจริญเติบโต และอัตราการแลกเนื้อของไก่ทดลองในแต่ละทรีตเมนต์ พบว่า มีค่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ ($P>0.05$) สำหรับต้นทุนค่าอาหาร พบว่า ทรีตเมนต์ที่ 4 มีต้นทุนค่าอาหารและต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม เท่ากับ 66.11 ± 5.00 บาท/ตัว และ 56.73 ± 2.01 บาท/กิโลกรัม ซึ่งมีค่าน้อยกว่าทรีตเมนต์ที่ 1, 2 และ 3 ($P<0.05$) จะเห็นได้ว่า การใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์สามารถทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าได้ถึงระดับ 30 % โดยไม่ส่งผลต่อสมรรถภาพการผลิตของไก่ไทยละโว้ และการใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 30 % ส่งผลให้ต้นทุนค่าอาหารและต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมมีค่าน้อยที่สุด

คำสำคัญ : สมรรถภาพการผลิต ต้นทุนค่าอาหาร ไก่พื้นเมือง กากมันสำปะหลังหมักยีสต์

Abstract

The objectives of this research were to study the productive performance and feed cost of Thai native chicken fed with yeast fermented cassava pulp. The research was a completely randomized design (CRD) with 4 treatments and 3 replications. Ninety-six of Thai Lavo Chickens at 14 days old were randomly put in each treatment. Each treatment was fed with different feed as follow: Treatment 1 was fed only commercial concentrate feed. Treatment 2, 3 and 4 were fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 10, 20 and 30 % respectively (as wet basis). The studied period was 92 days. The results showed that, The productive performance of Thai Lavo Chicken in term of feed intake, average daily gain and feed conversion ratio were not significant difference ($P>0.05$). Total feed cost and feed cost per kilogram body weight gain of Treatment 4 was 66.11±5.00 baht/head and 56.73±2.01 baht/kilogram which were lowest than treatment 1, 2 and 3. The overall result revealed that yeast fermented cassava pulp could be used to substitution of commercial concentrate feed at 30 % which no effect on productive performance of Thai Lavo Chicken. In addition, Total feed cost and feed cost per kilogram body weight gain were lowest when fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 30 %

Keyword: Productive Performance, Feed Cost, Thai Native Chicken, Yeast Fermented Cassava Pulp

บทนำ

อาหารสัตว์เป็นปัจจัยการผลิตหลักที่สำคัญในผลิตสัตว์ โดยมีความสำคัญทั้งในด้านสมรรถภาพการผลิตของสัตว์และต้นทุนหลักในการผลิต ในปัจจุบันได้มีการนำผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมการเกษตรมาใช้เป็นอาหารสัตว์และ/หรือวัตถุดิบอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้น เช่น กากมันสำปะหลังจากโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง กากถั่วเหลืองจากโรงงานผลิตน้ำมันพืช และกากน้ำตาลจากโรงงานผลิตน้ำตาล เป็นต้น ซึ่งการนำผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมการเกษตรมาใช้นั้น เป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยลดต้นทุนอาหารสัตว์ในการผลิต ประเทศไทยมีโรงงานแป้งมันสำปะหลังจำนวนประมาณ 100 โรงงาน มีปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังเข้าสู่โรงงานแป้งมันสำปะหลังมากกว่า 30 ล้านตันต่อปี ซึ่งภายหลังจากกระบวนการผลิตแป้งมันสำปะหลัง (tapioca starch) จะมีกากมันสำปะหลัง (cassava pulp) ประมาณ 11.10 % ของผลผลิตมันสำปะหลังที่เข้ากระบวนการผลิตหรือคิดเป็นปริมาณกากมันสำปะหลังประมาณ 3 ล้านตันต่อปี (สมาคมแป้งมันสำปะหลังไทย, 2566) ทั้งนี้ กากมันสำปะหลังสามารถนำไปใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้ทั้งในไก่เนื้อ ไก่ไข่ สุกร และโคเนื้อ เป็นต้น เพราะมีราคาถูกและยังมีคุณค่าทางโภชนาการโดยเฉพาะคาร์โบไฮเดรตที่ย่อยง่าย (Nitrogen free extract, NFE) ประมาณ 65-70 % (มกษ.8803-2561) และจากรายงานของ สุเมธ ไตรพฤกชาติ และคณะ (2552) พบว่า กากมันสำปะหลังมีแป้ง 50.20 % วัตถุแห้ง 89.12 % เถ้า 5.32 % เยื่อใย 14.57 % และโปรตีน 2.35% ซึ่งสามารถนำกากมันสำปะหลังมาใช้เป็นแหล่งพลังงานในอาหารสัตว์ได้เนื่องจากมีค่าพลังงานสูง (วริยา โกสุม และคณะ, 2552) แต่เนื่องจากกากมัน

สาปะหลังมีความชื้นสูงและโปรตีนต่ำ ดังนั้น ก่อนที่จะนำมาใช้เลี้ยงสัตว์จึงควรต้องปรับปรุงคุณภาพโดยการหมักร่วมกับยีสต์ ซึ่งถือว่าเป็นการปรับปรุงคุณภาพของอาหารสัตว์วิธีหนึ่ง จากรายงานการวิจัยของ Oboh and Akindahunsi (2003) พบว่า การหมักกากมันสาปะหลังด้วยยีสต์ *Saccharomyces cerevisiae* สามารถเพิ่มปริมาณโปรตีนในกากมันสาปะหลังจาก 4.4% เป็น 10.9% ได้ เช่นเดียวกับรายงานของ นฤมล สมคุณา และคณะ (2556) พบว่า การใช้ยีสต์ *Saccharomyces cerevisiae* และยูเรียหมักร่วมกับกากมันสาปะหลังสามารถเพิ่มโปรตีนให้สูงขึ้น

ไก่ไทยละโว้เป็นไก่พื้นเมืองสายพันธุ์หนึ่งที่กรมปศุสัตว์ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรในจังหวัดลพบุรีเลี้ยง เนื่องจากเนื้อของไก่พื้นเมืองเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม ข้อด้อยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง คือ มีอัตราการเจริญเติบโตช้า และต้องใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงนานจึงจะมีน้ำหนักตัวประมาณ 1.5 กิโลกรัมซึ่งเป็นน้ำหนักที่สามารถจำหน่ายเป็นไก่เนื้อได้ และการใช้ระยะเวลาการเลี้ยงที่นานจึงส่งผลให้ต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองสูงกว่าไก่เนื้อสายพันธุ์ทางการค้า ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพการผลิตและต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงไก่ไทยละโว้ที่เลี้ยงด้วยกากมันสาปะหลังหมักยีสต์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพของกากมันสาปะหลังและการลดต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

อุปกรณ์และวิธีการ

แผนการทดลอง

วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ โดยไก่ทดลอง คือ ลูกไก่ไทยละโว้เพศ อายุ 14 วัน จำนวน 96 ตัว แบ่งออกเป็น 4 ทรีตเมนต์ๆ ละ 3 ซ้ำ ในแต่ละซ้ำจะมีไก่ทดลอง 8 ตัว ไก่ทดลองในแต่ละทรีตเมนต์จะได้รับอาหารแตกต่างกัน ได้แก่ ทรีตเมนต์ 1 ได้รับอาหารสำเร็จรูปทางการค้าเพียงอย่างเดียว (กลุ่มควบคุม) ทรีตเมนต์ 2, 3 และ 4 ได้รับกากมันสาปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 10, 20 และ 30 % โดยน้ำหนักสดตามลำดับ ไก่ทดลองทุกตัวได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค 3 ชนิด คือ นิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบ และอหิวาต์เป็ดไก่ โรงเรือนทดลองเป็นโรงเรือนแบบเปิด ขนาด $5.0 \times 8.9 \times 2.6$ เมตร โดยในโรงเรือนจะมีการแบ่งกรงเลี้ยงไก่ทดลองจำนวน 12 กรง แต่ละกรงมีขนาด $1.0 \times 1.5 \times 1.8$ เมตร ทำการสุ่มไก่ทดลองจำนวน 8 ตัว ใส่กรง (1 ซ้ำ) ในแต่ละกรงทดลองจะมีถาดอาหารและถังน้ำให้ไก่ทดลองได้กินอย่างเต็มที่ (*ad libitum*) และมีการจัดการเลี้ยงดูที่ไม่แตกต่างกัน ก่อนเริ่มต้นเก็บข้อมูลจะทำการเลี้ยงไก่ทดลองเพื่อปรับสภาพเป็นเวลา 10 วัน แล้วจึงเริ่มทดลองเป็นระยะเวลา 92 วัน

การเตรียมกากมันสำปะหลังหมักยีสต์

การทดลองนี้ใช้กากมันสำปะหลังที่ได้จากโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังในจังหวัดชัยนาท โดยมีค่าวัตถุแห้ง โปรตีน ไขมัน เยื่อใยรวม เถ้า และคาร์โบไฮเดรตที่ละลายได้ง่าย เท่ากับ 21.61, 1.99, 0.20, 17.02, 2.38, 78.41 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ค่าพลังงานรวม เท่ากับ 3,519.10 แคลอรี/กรัม (Table 1) การเตรียมกากมันสำปะหลังหมักยีสต์จะเริ่มจากการนำกากมันสำปะหลังจำนวน 100 กิโลกรัม ผสมรวมกับยีสต์ *Saccharomyces cerevisiae* ปริมาณ 0.5 กิโลกรัม น้ำตาลทราย 0.6 กิโลกรัม น้ำสะอาด 16 กิโลกรัม กากน้ำตาล 0.9 กิโลกรัม และยูเรีย 0.7 กิโลกรัม ผสมส่วนผสมทั้งหมดแล้วทำการหมักในภาชนะปิดเป็นเวลา 21 วัน จากนั้นจึงนำกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ไปผสมรวมกับอาหารสำเร็จรูปทางการค้าสำหรับเลี้ยงไก่ทดลองในแต่ละทรีตเมนต์ต่อไป

การเตรียมอาหารสำหรับทดลอง

การเตรียมอาหารทดลองจะทำการผสมกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ร่วมกับอาหารสำเร็จรูปทางการค้าซึ่งเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงไก่พื้นเมืองอายุ 3 สัปดาห์ถึงระยะจำหน่าย โดยอาหารทดลองในแต่ละทรีตเมนต์จะถูกผสมในช่วงเช้าของทุกวันตามสัดส่วนของอาหารทดลองในแต่ละทรีตเมนต์ ได้แก่ ทรีตเมนต์ 1 ใช้อาหารสำเร็จรูปทางการค้าเพียงอย่างเดียว (กลุ่มควบคุม) ทรีตเมนต์ 2, 3 และ 4 ใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 10, 20 และ 30 % โดยน้ำหนักสด ตามลำดับ และหลังจากผสมอาหารทดลองในแต่ละทรีตเมนต์เป็นเนื้อเดียวกันแล้ว จะทำการแบ่งอาหารแต่ละทรีตเมนต์ออกเป็น 2 ส่วน เพื่อใช้เลี้ยงไก่ทดลองในช่วงเช้าและช่วงเย็นของแต่ละวัน

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี

ทำการเก็บตัวอย่างอาหารสำเร็จรูปทางการค้า กากมันสำปะหลังก่อนที่จะนำไปหมัก กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ที่ผ่านการหมัก และอาหารทดลองในแต่ละทรีตเมนต์ เพื่อนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ วัตถุแห้ง (Dry matter, DM) ความชื้น (Moisture) เถ้า (Ash) โปรตีนรวม (Crude protein, CP) ไขมัน (Ether extract, EE) เยื่อใยรวม (Crude fiber, CF) และคาร์โบไฮเดรตที่ละลายได้ง่าย (Nitrogen free extract, NFE) ด้วยวิธี Proximate analysis ตามวิธีมาตรฐานของ AOAC (1990) และตรวจวิเคราะห์ค่าพลังงานรวม (Gross energy, GE) ด้วยวิธี Bomb Calorimeter (AOAC, 1990) โดยผลการวิเคราะห์แสดงใน Table 1

Table 1 Chemical composition of cassava pulp, yeast fermented cassava pulp and yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed in each treatment (% as dry basis)

Items	Cassava pulp	Yeast fermented cassava pulp	Treatment 1	Treatment 2	Treatment 3	Treatment 4
Dry matter	21.61	20.13	89.87	85.65	83.21	76.61
Crude protein	1.99	10.34	16.85	16.20	15.55	14.90
Ether extract	0.20	0.26	2.06	1.89	1.71	1.53
Crude fiber	17.02	16.60	6.68	7.68	8.67	9.66
Ash	2.38	2.70	8.44	7.87	7.30	6.72
Nitrogen free extract	78.41	70.10	65.97	66.39	66.80	67.21
Gross energy (cal/g.)	3,519.10	3,545.85	4,141.91	4,082.30	4,022.70	3,963.09
Feed cost (baht/kg.)	-	3.00	13.17	12.16	11.14	10.12

Note: Treatment 1= concentrate feed (control), Treatment 2 = yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 10%, Treatment 3 = yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 20 %, Treatment 4 = yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 30%

การเก็บรวบรวมข้อมูล

บันทึกน้ำหนักไก่ทดลองโดยการชั่งน้ำหนักเริ่มต้นทดลอง ชั่งน้ำหนักไก่ทดลองทุก 30 วัน และชั่งน้ำหนักไก่ทดลองเมื่อสิ้นสุดการทดลอง เพื่อหาอัตราการเจริญเติบโต สำหรับข้อมูลปริมาณการกินได้จะทำการชั่งน้ำหนักอาหารทดลองที่ให้และอาหารที่เหลือในแต่ละทรีตเมนต์ทุกวัน เพื่อนำมาหาข้อมูลปริมาณการกินได้ อัตราการแลกเนื้อ และต้นทุนค่าอาหารที่ใช้เลี้ยงไก่ทดลอง โดยราคาอาหารสำเร็จรูปทางการค้า เท่ากับ 13.17 บาท/กิโลกรัม ราคากากหมักสำปะหลังหมักยีสต์ 3 บาท/กิโลกรัม ราคาอาหารทดลองที่ใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 10, 20 และ 30 เปอร์เซ็นต์ เท่ากับ 12.16, 11.14 และ 10.12 บาท/กิโลกรัม ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ข้อมูลจากการทดลองนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of variance, ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างทรีตเมนต์ โดยวิธี Duncan's new multiple range test (DMRT) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สมรรถภาพการผลิต

ผลการวิจัยด้านสมรรถภาพการผลิตของไก่ทอดลง ได้แก่ น้ำหนักตัวเมื่อเริ่มทดลองและสิ้นสุดการทดลอง ปริมาณการกินได้ อัตราการเจริญเติบโต และอัตราการแลกเนื้อของไก่ทอดลงในแต่ละทรีตเมนต์แสดงใน Table 2

Table 2 Productive performance of Thai Lavo Chicken fed with difference feed (mean±SD)

Item	Treatment 1	Treatment 2	Treatment 3	Treatment 4	P-value
Initial weight (g/head)*	112.50±12.50	106.25±6.25	108.75±3.75	111.90±0.60	0.88
Final weight	1,133.34±83.33	1,226.19±140.48	1,108.34±191.67	1,275.00±125.00	0.74
Feed intake (g/head/d)**					
% as wet basis	66.89±7.43	78.76±5.62	68.49±4.18	73.51±5.38	0.53
% as dry basis	60.11±6.67	67.46±4.82	56.99±3.48	54.40±6.04	0.45
Average daily gain (g/head/d)**	11.10±0.77	12.18±1.60	10.87±2.05	12.65±1.36	0.75
Feed conversion ratio	4.67±0.20	5.59±0.34	5.38±0.70	4.47±0.23	0.29

Note: * g/head = gram/head, **g/head/d = gram/head/day, Treatment 1= chicken fed with concentrate feed (control), Treatment 2 = chicken fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 10%, Treatment 3 = chicken fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 20 %, Treatment 4 = chicken fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 30%

จาก Table 2 พบว่า น้ำหนักตัวเมื่อเริ่มทดลองและสิ้นสุดการทดลอง ปริมาณการกินได้ อัตราการเจริญเติบโต และอัตราการแลกเนื้อของไก่ทอดลงในแต่ละทรีตเมนต์มีค่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ ($P>0.05$) โดยไก่ทอดลงทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 มีน้ำหนักตัวเมื่อเริ่มทดลองเฉลี่ยเท่ากับ 112.50±12.50, 106.25±6.25, 108.75±3.75 และ 111.90±0.60 กรัม/ตัว ตามลำดับ และมีน้ำหนักตัวเมื่อสิ้นสุดการทดลองเฉลี่ยเท่ากับ 1,133.34±83.33, 1,226.19±140.48, 1,108.34±191.67 และ 1,275.00±125.00 กรัม/ตัว ตามลำดับ ปริมาณการกินได้ในรูปน้ำหนักสดของไก่ทอดลงทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 เท่ากับ 66.89±7.43, 78.76±5.62, 68.49±4.18 และ 73.51±5.38 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ คิดเป็นในรูปวัตถุแห้งเฉลี่ย เท่ากับ 60.11±6.67, 67.46±4.82, 56.99±3.48 และ 54.40±6.04 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ สำหรับอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของไก่ทอดลงทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 มีค่าเท่ากับ 11.10±0.77, 12.18±1.60, 10.87±2.05 และ 12.65±1.36 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ ขณะที่อัตราการแลกเนื้อของไก่ทอดลงทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 มีค่าเท่ากับ 4.67±0.20, 5.59±0.34, 5.38±0.70 และ 4.47±0.23 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าด้วยกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ ไม่มีผลต่อปริมาณการกินได้ ($P>0.05$) โดยไก่ทดลองสามารถกินอาหารที่มีกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ผสมในอาหารทดลองได้ตามเปอร์เซ็นต์ของการทดแทนที่ระดับ 10, 20 และ 30 % ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัย พบว่า ปริมาณการกินได้ของไก่ทดลองในรูปวัตถุแห้งมีแนวโน้มลดลงเมื่อปริมาณการทดแทนกากมันสำปะหลังหมักยีสต์สูงขึ้น สอดคล้องกับผลวิเคราะห์องค์ประกอบทางโภชนาของอาหารทดลอง พบว่า การเพิ่มปริมาณกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ในอาหารทดลองจะส่งผลให้ค่าเยื่อใยในอาหารทดลองมีค่าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย (Table 1) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากกากมันสำปะหลังหมักมีองค์ประกอบของเซลลูโลส เฮมิเซลลูโลส และลิกนินอยู่สูง จึงทำให้ปริมาณการกินได้ของไก่ทดลองลดลง เช่นเดียวกับ รายงานวิจัยของ ปรีดา คำศรี และคณะ (2552) ศึกษาผลการใช้กากมันสำปะหลังและรูปแบบอาหารต่อสมรรถภาพการผลิตในไก่เนื้อ โดยมีสูตรอาหาร 6 ทรีตเมนต์ ได้แก่ สูตรอาหารผงที่มีระดับกากมันสำปะหลัง 0, 5 และ 10 % ตามลำดับ และสูตรอาหารอัดเม็ดที่มีระดับกากมันสำปะหลัง 0, 5 และ 10 % ตามลำดับ พบว่า ปริมาณการกินได้ทั้งหมดของไก่ทดลองอายุ 1-45 วัน เท่ากับ 4,079.03, 4,468.92, 4,389.88, 5,262.12, 5,217.16 และ 5,074.54 กรัม/ตัว ตามลำดับ และการได้รับกากมันสำปะหลังที่ระดับ 5 และ 10 % ทดแทนในสูตรอาหารผงและอัดเม็ดมีแนวโน้มว่า ระดับกากมันสำปะหลังที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ไก่ทดลองกินอาหารได้น้อยลง ขณะที่ ทองเลียน บัวจุม และคณะ (2565) ศึกษาการใช้ประโยชน์กากมันสำปะหลังหมักยีสต์เป็นแหล่งพลังงานทางเลือกในอาหารไก่พื้นเมือง พบว่า ไก่ประดู่หางดำที่เลี้ยงด้วยอาหารผสมกากมันสำปะหลังหมักยีสต์ที่ 20 % มีค่าปริมาณการกินได้ อัตราการเจริญเติบโต อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว และอัตราการตายไม่แตกต่างกันทางสถิติ ($P>0.05$) อย่างไรก็ตาม พบว่า อัตราการเจริญเติบโตของไก่ทดลองในงานวิจัยครั้งนี้มีค่าน้อยกว่า รายงานของ ดร.ณิ ญ รังษี และคณะ (2551) ที่ศึกษาอัตราการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมือง 4 สายพันธุ์ ภายใต้การเลี้ยงดูเช่นเดียวกันและใช้อาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับโปรตีน 17, 19 และ 21 % เลี้ยงไก่ทดลองเพียงอย่างเดียว พบว่า อัตราการเจริญเติบโตช่วงอายุ 2 – 16 สัปดาห์ของไก่ประดู่หางดำ ไก่เหลืองหางขาว ไก่แดงและไก่ซี มีค่าเท่ากับ 15.77 ± 0.15 , 15.39 ± 0.20 , 14.05 ± 0.16 และ 14.25 ± 0.16 กรัม/วัน ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้า จึงอาจส่งผลให้ไก่ทดลองได้รับโภชนาที่น้อยกว่างานวิจัยของ ดร.ณิ ญ รังษี และคณะ (2551) ซึ่งใช้อาหารสำเร็จรูปทางการค้าเพียงอย่างเดียว ประกอบกับระดับโปรตีนในอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ใช้เลี้ยงไก่ทดลองในงานวิจัยครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 14 % จึงอาจส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตในงานวิจัยครั้งนี้มีค่าน้อยกว่าเช่นกัน

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทางโภชนาของอาหารทดลองทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 ซึ่งมีค่าโปรตีนอยู่ในช่วง 14.90–16.85 % และค่าพลังงานอยู่ในช่วง 3,963.09– 4,141.91 แคลอรี/กรัม แม้ว่าคุณค่าทางโภชนาจะเพียงพอต่อความต้องการของไก่ทดลองตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ แต่จะเห็นได้ว่า อาหารทดลองแต่ละทรีตเมนต์นั้นมีคุณค่าทางโภชนาที่ไม่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้น้ำหนักตัว และอัตราการเจริญเติบโตของไก่ทดลองในแต่ละทรีตเมนต์มีค่าไม่แตกต่างกัน ($P>0.05$) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสิ้นสุดการทดลอง จะเห็นได้ว่า ทรีตเมนต์ที่ 4 มี

แนวโน้มของน้ำหนักตัว และอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุด เนื่องจากกากมันสำปะหลังหมักยีสต์มีคาร์โบไฮเดรตที่ละลายได้ง่ายค่อนข้างสูง ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีค่าคาร์โบไฮเดรตที่ละลายได้ง่าย เท่ากับ 67.21 % โดยทั่วไป สัตว์สามารถนำคาร์โบไฮเดรตที่ละลายได้ง่ายไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรง ดังนั้น เมื่อระดับกากมันสำปะหลังหมักยีสต์เพิ่มสูงขึ้น ก็จะส่งผลให้สัตว์สามารถใช้ประโยชน์จากอาหารได้เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ไก่ทดลองในทรีตเมนต์ที่ 4 ซึ่งใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 30 % มีแนวโน้มของอัตราการแลกเนื้อดีที่สุดสอดคล้องกับน้ำหนักตัว และอัตราการเจริญเติบโตที่มีแนวโน้มเติบโตสูงที่สุด เท่ากับ $1,275.00 \pm 125.00$ กรัม/ตัว และ 12.65 ± 1.36 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จากรายงานของ ดร.ณิ ธิ รังษี และคณะ (2551) พบว่า ไก่ประดู่หางดำที่อายุ 2-16 สัปดาห์ มีค่าอัตราการแลกเนื้อเท่ากับ 3.49 ± 0.10 เช่นเดียวกับรักษิณา สัตย์ชาพงษ์ (2557) ศึกษาสมรรถภาพการผลิตไก่ไทยละโว้ แบ่งเป็น 5 ทรีตเมนต์ ได้แก่ ทรีตเมนต์ที่ 1 ได้รับอาหารสำเร็จรูปทางการค้าเพียงอย่างเดียว ทรีตเมนต์ที่ 2 และ 3 ได้รับหุ้ยนเปียร์ปากช่อง 1 แบบสดทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้า 5 และ 10 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ทรีตเมนต์ที่ 4 และ 5 ได้รับหุ้ยนเปียร์ปากช่อง 1 แบบหมักทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้า 5 และ 10 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ พบว่า อัตราการแลกเนื้อเฉลี่ยเท่ากับ 3.63, 3.65, 3.64, 3.66 และ 3.70 ตามลำดับ ขณะที่รายงานของ นริศรา สวยรูป และคณะ (2555) พบว่า ไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำและพันธุ์ซีทีที่เลี้ยงด้วยอาหารไก่เนื้อและอาหารไก่ไข่ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 16 สัปดาห์ มีอัตราการแลกเนื้อเท่ากับ 6.59 และ 5.71 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่า อัตราการแลกเนื้อของไก่พื้นเมืองแต่ละสายพันธุ์มีค่าแตกต่างกัน อาจเนื่องจากความแตกต่างของอาหารที่ใช้เลี้ยง และการปรับปรุงสายพันธุ์ให้มีสมรรถภาพการผลิตที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สายพันธุ์ของสัตว์นั้นจะส่งผลต่อน้ำหนักตัว อัตราการเจริญเติบโต และอัตราการแลกเนื้อด้วย (Adela Marcu, *et al.*, 2013)

ต้นทุนค่าอาหาร

ต้นทุนค่าอาหารในการทดลองนี้ ใช้ข้อมูลน้ำหนักเริ่มต้นและน้ำหนักเมื่อสิ้นสุดการทดลองจาก Table 2 มาใช้ในการคำนวณค่าน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นของไก่ทดลอง โดย Table 3 แสดงค่าน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นของไก่ทดลอง ปริมาณการกินได้ตลอดการทดลอง (ในรูปน้ำหนักสด) ต้นทุนค่าอาหารทั้งหมดตลอดการทดลอง และต้นทุนค่าอาหารทั้งหมดต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัมของไก่ทดลอง

Table 3 Feed cost of Thai Lavo Chicken fed with difference feed (mean±SD)

Item	Treatment 1	Treatment 2	Treatment 3	Treatment 4	P-value
Weight gain (g/head*)	1,020.84±70.84	1,119.94±146.73	999.59±187.92	1,163.10±124.40	0.75
Total Feed intake	6,153.15±683.07	7,246.00±516.71	6,300.30±384.09	6,762.36±494.21	0.10
as wet basis (g/head*)					
Feed cost					
total feed cost (baht/head)	81.04±9.00 ^{ab}	88.09±6.29 ^a	70.20±4.28 ^b	66.11±5.00 ^b	0.04
feed cost per gain (FCG)	78.85±3.32 ^a	79.34±4.78 ^a	71.98±9.25 ^a	56.73±2.01 ^b	0.02

Note: ^{a, b} Means with different superscript within the same row are significantly (P<0.05), * g/head = gram/head, Treatment 1= chicken fed with concentrate feed (control), Treatment 2 = chicken fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 10%, Treatment 3 = chicken fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 20 %, Treatment 4 = chicken fed with yeast fermented cassava pulp substitution of commercial concentrate feed at 30%

จาก Table 3 พบว่า ไก่ทดลองทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 มีน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย เท่ากับ 1,1020.84±70.84, 1,119.94±146.73, 999.59±187.92 และ 1,163.10±124.40 กรัม/ตัว ตามลำดับ (P>0.05) ปริมาณการกินได้ตลอดการทดลอง เท่ากับ 6,153.15±683.07, 7,246.00±516.71, 6,300.30±384.09 และ 6,762.36±494.21 กรัม ตามลำดับ (P>0.05) ต้นทุนค่าอาหารทั้งหมดตลอดการทดลอง พบว่า ทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 มีค่าเท่ากับ 81.04±9.00, 88.09±6.29, 70.20±4.28 และ 66.11±5.00 บาท/ตัว ตามลำดับ (P<0.05) โดยคิดเป็นต้นทุนค่าอาหารทั้งหมดต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัมของไก่ทดลองทรีตเมนต์ที่ 1, 2, 3 และ 4 เท่ากับ 78.85±3.32, 79.34±4.78, 71.98±9.25 และ 56.73±2.01 บาท/กิโลกรัม ตามลำดับ (P<0.05) จะเห็นได้ว่า ทรีตเมนต์ที่ 4 ซึ่งมีการใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 30 % มีต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัม น้อยที่สุด (P<0.05) รองลงมา คือ ทรีตเมนต์ที่ 3, 1 และ 2 ตามลำดับ เนื่องจากต้นทุนของกากมันสำปะหลังมีค่าต่ำกว่าต้นทุนอาหารสำเร็จรูปทางการค้า ดังนั้น เมื่อนำกากมันสำปะหลัง มาทดแทนในระดับที่เพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้ต้นทุนค่าอาหารลดลงด้วย

จากรายงานของ จีรวิรรณ จันทรคง และณปภัช ช่วยชูหนู (2564) พบว่า การเลี้ยงไก่ดำเขาหลัก จังหวัดตรัง ซึ่งใช้ระยะเวลาการเลี้ยง 16 สัปดาห์ต่อการผลิต มีต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงไก่ เท่ากับ 53.03 บาท/น้ำหนักที่เพิ่ม 1 กิโลกรัม ขณะที่ วรกร มีปาน และคณะ (2555) ศึกษาการใช้ข้าวเปลือกกร่วมกับหนอนแมลงวันสดเป็นอาหารไก่พื้นเมืองช่วงอายุ 1-6 สัปดาห์ พบว่า ต้นทุนค่าอาหารไก่ทดลองต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัมในกลุ่มควบคุมซึ่งใช้อาหารไก่ไข่ระยะเล็ก มีค่าเท่ากับ 44.68 บาท/น้ำหนักที่เพิ่ม 1 กิโลกรัม และในไก่ทดลองกลุ่มที่ใช้ข้าวเปลือกกร่วมกับหนอนแมลงวันในอัตราส่วน 1:1 และ 1:2 มีค่าเท่ากับ 33.92 และ 38.84 บาท/น้ำหนักที่เพิ่ม 1 กิโลกรัม ตามลำดับ ซึ่งต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจะผันแปรไปตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น วัตถุดิบของ

อาหารสัตว์ สายพันธุ์ไก่ และระยะเวลาในการเลี้ยง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ต้นทุนค่าอาหารยังคงเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ที่สำคัญในการเลี้ยงสัตว์ (จรีวรรณ จันทรคง และณปภัช ช่วยชูหนู, 2564; ณปภัช ช่วยชูหนู และคณะ, 2565) ดังนั้น หากผู้เลี้ยงสัตว์มีแนวทางในการลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ได้ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสมรรถภาพการผลิตและการให้ผลผลิตของสัตว์ลดลง ก็จะทำให้ผู้เลี้ยงสัตว์ได้รับผลตอบแทนในการเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นได้

สรุปผลการวิจัย

การนำกากมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังมาปรับปรุงคุณภาพโดยใช้ยีสต์ *Saccharomyces cerevisiae* ร่วมกับยูเรียเพื่อใช้เลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 10, 20 และ 30 % พบว่า ไม่มีผลต่อปริมาณการกินได้ อัตราการเจริญเติบโต และอัตราการแลกเนื้อของไก่ทดลอง เมื่อเปรียบเทียบกับไก่ทดลองที่กินอาหารสำเร็จรูปทางการค้าเพียงอย่างเดียว และการใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ทดแทนอาหารสำเร็จรูปทางการค้าที่ระดับ 30 % ส่งผลให้ต้นทุนค่าอาหารและต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมมีค่าน้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จรีวรรณ จันทรคง และณปภัช ช่วยชูหนู. (2564). ศักยภาพการผลิตและผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำเขาหลัก จังหวัดตรัง. วารสารเกษตรพระวรุณ. 18(1): 80-87.
- ณปภัช ช่วยชูหนู, บัณฑิตา ภูทรัพย์มี โปณะทอง, ไพศาล กะกุลพิมพ์ และจรีวรรณ จันทรคง. (2565). การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนและช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้. วารสารเกษตรพระวรุณ. 19(1): 59-65.
- ดรณิ ฌ รังษี, ทวี อบอุ่น และปภาวรรณ สวัสดิ์. (2551). สมรรถภาพการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมือง 4 สายพันธุ์ภายใต้สภาพการจัดการแบบเดียวกัน. วารสารวิชาการ สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กองบำรุงพันธุ์สัตว์กรมปศุสัตว์.
- ทองเลียน บัวจุม, สุริรัตน์ ถือแก้ว และวัชรารณณ์ พิลา. (2565). การใช้ประโยชน์กากมันสำปะหลังหมักยีสต์เป็นแหล่งพลังงานทางเลือกในอาหารไก่พื้นเมือง. ใน เอกสารการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2564 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วันที่ 24-25 ธันวาคม 2564, เชียงใหม่, หน้า 844-852.
- นฤมล สมคุณา, จรัส สว่างทัฬ, เอกสิทธิ์ สมคุณา, นิตยา พุ่มอำภา, นิพรธชา อินทร์แสง และยุภาพร นนสนา. (2556). การเพิ่มระดับโปรตีนของกากมะพร้าวและมันสำปะหลัง โดยกระบวนการหมักยีสต์และยูเรีย. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร. 44 : 1 (พิเศษ) : 267-270.
- นริศรา สวयरูป บัญญัติ เหล่าไพบุลย์ วุฒิไกร บุญคุ้ม และมนต์ชัย ดวงจินดา. (2555). สมรรถนะการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำและซีทีเลี้ยงด้วยอาหารไก่เนื้อ และอาหารไก่ไข่. แก่นเกษตร, 40 ฉบับพิเศษ 2, 248-252.
- ปรีดา คำศรี, ยุวเรศ เรืองพานิช, เสกสม อาตมางกูร, อรประพันธ์ ส่งเสริม และณัฐชนก อมรเทว. (2552). ผลของระดับกากมันสำปะหลังและรูปแบบอาหารต่อสมรรถภาพการผลิตไก่เนื้อ. ใน เอกสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว์ วันที่ 17-20 มีนาคม 2552, กรุงเทพฯ, หน้า 132-140.
- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: กากมันสำปะหลัง ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 (มกษ. 8803-2561). ใน ราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 135 ตอนพิเศษ 217 ง วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2561.

- รักษิณา สัตย์ชาพงษ์. (2557). ผลการใช้หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 ต่อสมรรถภาพการผลิตและต้นทุนค่าอาหารในการผลิตไก่ไทยละโว้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วรกร มีปาน ศิริลักษณ์ วงษ์พิเชษฐ และมณฑิชา พุทชาคำ. (2555). การใช้ข้าวเปลือกร่วมกับหนอนแมลงวันสดเป็นอาหารไก่พื้นเมือง ช่วงอายุ 1-6 สัปดาห์. ใน เอกสารการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2 วันที่ 4-5 กันยายน 2555, นนทบุรี, หน้า 1-14.
- วริยา โกสม, นาริรัตน์ เจริญวัฒนสกุล, ยุวเรศ เรืองพานิช, สุกัญญา รัตนทัพบิมทอง และเสกสม อาตมางกูร . (2552). คุณสมบัติทางกายภาพ เคมี และชีวภาพของกากมันสำปะหลัง. ใน เอกสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49: สาขาสัตว วันที่ 20 มีนาคม 2560, กรุงเทพฯ, หน้า 117-124.
- สมาคมแป้งมันสำปะหลังไทย. (2566). ผลผลิตมันสำปะหลัง. สืบค้น จาก https://www.thaitapiocastarch.org/th/information/statistics/weekly_tapioca_starch_market
- สุเมธ ไตรพฤกษชาติ, ยุวเรศ เรืองพานิช, เสกสม อาตมางกูร, อรประพันธ์ ส่งเสริม และ สุกัญญา รัตนทัพบิมทอง. (2552). ผลของระดับกากมัน สำปะหลังในอาหารไก่ไข่ต่อสมรรถภาพการผลิตและคุณภาพ ไข่. ใน เอกสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว วันที่ 17-20 มีนาคม 2552, กรุงเทพฯ, หน้า 165-173.
- อภินันท์ จินพละ. กรมปศุสัตว์. (ม.ป.ป.). การเลี้ยงไก่ไทยละโว้. สืบค้น จาก <http://pvlolbr.dld.go.th/th/word/f1.pdf>.
- Adela Marcu, Ioan Vacaru-Opris, Gabi Dumitrescu, Liliana Petculescu Ciochina, Adrian Marcu, Marioara Nicula1, Ioan Pet, Dorel Dronca, Bartolomeu Kelciov & Cosmin Maris. (2013). The influence of genetics on economic efficiency of broiler chickens growth. *Animal Science and Biotechnologies*, 46(2).
- AOAC. (1990). Association of Official Analytical Chemists. **Official Methods of Analysis**. 15th ed. Washington DC, pp. 69-70.
- Oboh, G., & A. A. Akindahunsi. (2003). Biochemical changes in cassava products (flour & gari) subjected to *Saccharomyces cerevisiae* solid media fermentation. **Food Chem.** 82:599–602.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อการค้าชำระหนี้ของสมาชิก
สหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด จังหวัดระนอง
Factors related to and affecting the outstanding debts of members of Amanah
Suksamran Credit Union Cooperative Limited Ranong Province

ผานิตย์ แสงหาสินทรัพย์^{1*}, วรชัย สิงห์ฤกษ์²
Phanit Sawanghasinsup^{1*}, Warachai Singharerk²

¹สำนักงานสหกรณ์จังหวัดระนอง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000

²สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

¹Ranong Provincial Cooperative Office, Mueang, Ranong 85000

²School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Pakkret, Nonthaburi 11120

*Corresponding author: NewmeP2534@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสี่ยงกับการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด 2) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด ที่มีหนี้ค้างชำระ จำนวน 108 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ของสหกรณ์ และปัจจัยด้านพฤติกรรมชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ 0.05 2) สมาชิกให้ความสำคัญด้านนโยบายรัฐบาล ด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก และ ด้านพฤติกรรมชำระหนี้ อยู่ในระดับปานกลาง 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ของสมาชิก ปัญหาที่พบ คือ คณะกรรมการยังขาดความรู้ ความสามารถในด้านสินเชื่อ การให้บริการยังไม่พร้อม และไม่มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการอย่างเพียงพอ ข้อเสนอแนะควรมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายสินเชื่อให้บริการอย่างพอเพียงและควรมีการอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการเงินกู้

คำสำคัญ การค้างชำระหนี้ สหกรณ์เครดิตยูเนียน

Abstract

The objectives of this research were to 1) study relationship between risk factors and the outstanding debts of Amanah Suksamran Credit Union Cooperative Limited members 2) study the important level of the cause of outstanding debts of Amanah Suksamran Credit Union Cooperative Limited members and 3) study problems and suggestions regarding the solving of outstanding debt problem of Amanah Suksamran Credit Union Cooperative Limited members. The sample used in this study was a member of the Manah Happy Credit Union, which has 108 outstanding debt. The tools used to collect data are the statistical questionnaire used in the analysis. Data including frequency, percentage, average, standard deviation And chi-square test The results show that 1) economic and social factors of members Cooperative management factors of cooperatives And the behavior factors of cooperative members' debt are related to arrears Of members significantly 2) Members focus on government policy Regarding the situation of the spread of the virus, the 2019 quota in cooperative management is very high and the behavior of debt repayment. Moderate 3) In regards to problems and suggestions regarding the solving of the outstanding debts of the members, it found out that the committees of the cooperative lacked of knowledge, lacked of the ability in credit, not ready to provide service, and had not sufficient officers to give out service. For the suggestion, there should be an appointed credit officer to provide sufficient service and should give out knowledge to the loan committees.

Keyword : Arrears, credit union cooperative

บทนำ

สหกรณ์เครดิตยูเนียนเองถือเป็นสถาบันการเงินรูปแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลซึ่งมีอาชีพอย่างเดียวกันหรือที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้สมาชิกมีแหล่งออมเงินที่มีผลตอบแทนเป็นการจูงใจ และเปิดให้สมาชิกสามารถกู้ยืมเงินได้เมื่อเกิดความจำเป็น ซึ่งมีบทบาทสำคัญเช่นเดียวกับสถาบันการเงินอื่นๆในการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกของสหกรณ์ และจากข้อมูลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ปริมาณธุรกิจสหกรณ์เครดิตยูเนียนปี 2564 มีปริมาณธุรกิจสินเชื่อ จำนวน 25,223.24 ล้านบาท ซึ่งสูงที่สุดในทุกธุรกิจของสหกรณ์เครดิตยูเนียนนั้น ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับสถาบันการเงินอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สมาชิกของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเองมีความหลากหลายทางด้านอาชีพ ได้รับผลกระทบที่แตกต่างกันไปตามบริบทของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดปริมาณหนี้ค้างเพิ่มขึ้นทุกปี สำหรับสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด ในปีบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม 2564 สหกรณ์ มีปริมาณการค้างชำระหนี้ 108 ราย คิดเป็น ร้อยละ 100 กล่าวคือ เป็นยอดเงินกู้ทั้งหมดของสมาชิก ส่งผลทำให้สหกรณ์มีผลการดำเนินงานขาดทุนเกินกึ่งหนึ่งของทุนเรือนหุ้น ซึ่งหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อาจส่งผลทำให้สหกรณ์ต้องเลิกการดำเนินงานได้ ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่การดำเนินงานวิจัย เพื่อหาสาเหตุของการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ ว่าเกิดจากปัจจัยใดบ้าง เพื่อสหกรณ์ได้นำผลการศึกษาไปประกอบการวางแผนบริหารจัดการธุรกิจสินเชื่อ และการติดตามลูกหนี้ที่ค้างชำระให้เกิดผลสัมฤทธิ์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์สามารถนำผลที่ได้ไปวางแผนในการแนะนำ ส่งเสริมสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตปัญหาหนี้ค้างชำระและดำเนินการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสี่ยงกับการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อ การค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด จังหวัดระนอง มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบไม่ทดลอง โดยเป็นประเภทการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง เพื่อหาความเป็นเหตุเป็นผล

2. ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ที่มีหนี้ค้างชำระ จำนวน 108 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบคำถามทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด

4. การทดสอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ดังนี้

- 1) นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาฯ ได้ทำการตรวจทานความถูกต้องและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
- 2) ปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาฯ
- 3) นำแบบสอบถามปรับแก้ไขแล้วไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อให้สอดคล้องและง่ายต่อผู้ตอบจากการทดสอบได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach's Alpha ซึ่งมีค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุด เท่ากับ 0.828

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอในรูปของค่าร้อยละและการบรรยายประกอบ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าไคสแควร์ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และใช้ค่าสัมประสิทธิ์คramer's V เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 84.30 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.60 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 76.90 การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับ ป.4 - ป.6 คิดเป็นร้อยละ 38.90 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกที่ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 75.09 ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 39.80 โดยส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัว 4 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 60.20 และมีบุคคลในการอุปการะ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 34.30

ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ส่วนใหญ่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.40 มีระดับรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.40 มีภาระหนี้สินรวมทั้งหมด ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.30 เป็นภาระหนี้สินกับสถาบันการเงินอื่นที่มีใช้สหกรณ์ ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.70 มีภาระผ่อนชำระหนี้ส่วนรวมทุกสถาบัน (ทั้งในและนอกระบบ) ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.00 มีภาระผ่อนชำระหนี้กับสหกรณ์ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 75.90 และส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์เพื่อนำไปหมุนเวียนในกิจการ คิดเป็นร้อยละ 56.50 ซึ่งนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน คิดเป็นร้อยละ 96.30 และมีแหล่งเงินกู้ยืมอื่นที่มีใช้จากสหกรณ์ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 46.30

ข้อมูลภาระการค้ำหนึ่กับสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ยืมเงินประเภทเงินยืมสามัญ คิดเป็นร้อยละ 72.90 จำนวนหนี้ค้ำกับสหกรณ์รวมทั้งสิ้น 5,001 – 20,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.10 และมีระยะเวลาการค้ำชำระหนี้กับสหกรณ์ 9 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.00

1. การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสี่ยงกับการค้ำชำระหนี้ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านนโยบายรัฐบาล ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ และปัจจัยด้านพฤติกรรมการชำระหนี้กับการเกิดหนี้ค้ำชำระของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุราษฎร์ จำกัด จังหวัดระนอง มีดังนี้

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพเพียงด้านเดียวที่มีความสัมพันธ์กับการค้ำชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการค้ำชำระหนี้ของสมาชิกที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ภาระผ่อนชำระหนี้สินรวมทุกสถาบันต่อเดือน ภาระผ่อนชำระหนี้สินกับสหกรณ์ต่อเดือน ภาระผ่อนชำระหนี้สินรวมต่อเดือน ภาระหนี้สินกับสถาบันการเงินอื่นที่มีใช้สหกรณ์ และ การนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน มีความสัมพันธ์กับการค้ำชำระหนี้ของสมาชิกที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

1.3 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ของสหกรณ์ พบว่า ความสะดวกสบายในการชำระหนี้ มีความสัมพันธ์กับการค้ำชำระหนี้ของสมาชิกที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และเจ้าหน้าที่รับชำระหนี้ปฏิบัติงานล่าช้า

เจ้าหน้าที่ไม่อธิบายเงื่อนไขในสัญญาเงินยืมให้ชัดเจน และเจ้าหน้าที่ขาดความสนใจในการติดตามทวงถามเมื่อถึงกำหนดชำระ มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้ของสมาชิกที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

1.4 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ พบว่า สมาชิกนำเงินที่จะชำระหนี้สหกรณ์ไปจ่ายชำระหนี้อื่นก่อน สมาชิกนำเงินกู้จากสหกรณ์ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ สมาชิกมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ สมาชิกมีปัญหาครอบครัว และสมาชิกลาออกจากการงาน/ตงงาน/ว่างงาน มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้ของสมาชิกที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. ระดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด มีดังนี้

2.1 ด้านนโยบายรัฐบาล พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญด้านนโยบายรัฐบาลอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องรายจ่ายค่าสาธารณูปโภคขึ้นราคาสูง อยู่ในระดับมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจชำระหนี้ มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 เช่น การควบคุมการเดินทาง และการปิดห้างร้านต่างๆ อยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องราคาวัตถุดิบสูงขึ้น, มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น, มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น เช่น ต้องซื้อเทปเล็คให้บุตรหลานใช้ในการเรียนออนไลน์ รายได้ไม่พอใช้จนต้องก่อหนี้เพิ่ม รายได้ลดลง/ถูกเลิกจ้าง และการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เพราะต้องรักษาระยะห่าง และมีการติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น อยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องเงื่อนไขระยะเวลาการชำระคืนสั้นเกินไป, ไม่มีบุคลากรในการแนะนำข้อมูลการชำระหนี้, ความสะดวกสบายในการชำระหนี้ เช่น ชำระหนี้ได้ง่ายหลายช่องทาง, เงินงวดผ่อนชำระสูงเกินไป, การติดตามเร่งรัดหนี้สินไม่เป็นระบบ อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านพฤติกรรมการชำระหนี้ พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญด้านพฤติกรรมการชำระหนี้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีพฤติกรรมเรื่องการนำเงินที่จะชำระหนี้สหกรณ์ไปจ่ายชำระหนี้อื่นก่อน และ การปัญหาด้านสุขภาพ หรือทุพพลภาพจนเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ อยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด พบว่า สมาชิกสหกรณ์มักจะนำเงินที่ได้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และสมาชิกมีหนี้สินพะรุงพะรัง ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน ส่วนคณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดความสามารถในด้านสินเชื่อ ตลอดจนไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำของสหกรณ์ที่จะคอยให้บริการแก่สมาชิก รวมถึงการให้บริการยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอแนะควรมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในการขอสินเชื่อ และการใช้เงินให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และสหกรณ์ควรหาอาชีพเสริมแก่สมาชิกสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้พอเพียงแก่การดำรงชีวิตต่อไป

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผล

1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสี่ยงกับการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุซารายู จำกัด

1) ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ อาชีพ เพียงปัจจัยเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รัชดาภรณ์ บุญวงศ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรกระบือ จำกัด จังหวัดระนอง พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุของสมาชิกและระยะเวลาการเป็นสมาชิก

2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และมีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ภาระผ่อนชำระหนี้สินรวมทุกสถาบันต่อเดือน ภาระผ่อนชำระหนี้สินกับสหกรณ์ต่อเดือน ภาระผ่อนชำระหนี้สินรวมต่อเดือน ภาระหนี้สินกับสถาบันการเงินอื่นที่มีใช้สหกรณ์ และการนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมธา สืบชาติ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรจระเข้ม จำกัด จังหวัดสงขลา พบว่า รายได้จากการเกษตร รายได้อื่น รายจ่ายจากการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการชำระคืนเงินกู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชดาภรณ์ บุญวงศ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรกระบือ จำกัด จังหวัดระนอง พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ประเภทเงินกู้ รายได้จากการประกอบอาชีพ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และครอบครัวของสมาชิกมีหนี้กับสถาบันอื่น และปัจจัยด้านสังคมของสมาชิก ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัว 2-3 คน และ 4-5 คน และส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลของสมาชิกในกลุ่มเดียว

3) ปัจจัยด้านนโยบายรัฐบาล มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ความล่าช้าในการออกมาตรการรับมือกับสถานการณ์ ส่งผลให้เหตุการณ์ทวีความรุนแรงและยืดเยื้อ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัสวดี บรรพตเสต (2558) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้สินเชื่อประชาชน ลูกค้านาคาการออมสิน สาขา อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยภายนอกธนาคารมีผลต่อความสามารถในการชำระ สินเชื่อประชาชน ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ ความต้องการเปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยี เช่น สมาร์ทโฟน เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภัยธรรมชาติ นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการบริโภค อัตราเงินเฟ้อ นโยบายรัฐเกี่ยวกับการลงทุน ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทัยรัตน์ ดวงชื่น (2558) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการชำระหนี้เงินกู้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ภัยพิบัติต่างๆ ภาวะเศรษฐกิจ และนโยบายสนับสนุนของรัฐบาล ส่งผลต่อศักยภาพการชำระหนี้ของลูกค้าเงินกู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาจอมบึง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

4) ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ราคาวัตถุดิบสูงขึ้น และการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เพราะต้องรักษาระยะห่าง และมีการติดเชื่อเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอุบลวรรณ ขุนทอง วารี จันโต และ อัจฉรา หล่อตระกูล (2558) ศึกษาเรื่อง มูลเหตุการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้าสหกรณ์ออมทรัพย์นครนนทบุรี จำกัด พบว่า มูลเหตุของการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้าสหกรณ์ออมทรัพย์นครนนทบุรี จำกัด (ปัจจัยภายนอก) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าภาวะเศรษฐกิจซบเซาหรือตกต่ำมีคู่แข่งเพิ่มขึ้นต้นทุนที่ใช้ในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นแต่ไม่สามารถเพิ่มราคาสินค้าได้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรทำให้มีต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการบริโภคสินค้าลูกค้าแต่ละคนมีค่านิยมในการบริโภคสินค้าที่แตกต่างกันและผลผลิตหรือสินค้าได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ และสอดคล้องกับ สุรพล ไหลมณี (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดดอกเบี้ยค้างรับของเงินกู้ประจำ: กรณีศึกษาธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขานนทบุรีเชียงใหม่ ได้ศึกษาจากกลุ่มลูกหนี้เงินกู้ประจำที่ค้างชำระดอกเบี้ยตั้งแต่ 1 งวดขึ้นไป ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2537 จำนวน 53 ราย ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขานนทบุรี จากการศึกษพบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยค้างรับของลูกหนี้ส่วนใหญ่ คือ ด้านปัจจัยภายนอก โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ เกิดจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลและภัยธรรมชาติ ตามลำดับ

5) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ของสหกรณ์ มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ความสะดวกสบายในการชำระหนี้ และมีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ เจ้าหน้าที่รับชำระหนี้ปฏิบัติงานล่าช้า เจ้าหน้าที่ไม่อธิบายเงื่อนไขในสัญญาเงินยืมให้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญพจน์ บุญภาวิน(2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการติดตามหนี้ค้างชำระไม่เกิน 90 วัน ของลูกหนี้บัตรเครดิต ธนาคารออมสิน พบว่า กระบวนการติดตามหนี้ยังขาดประสิทธิภาพ ขาดการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และบุคลากรบางส่วนยังขาดความชำนาญการขาดทักษะด้านการติดตามหนี้ รวมถึงการคัดสรรลูกค้ากระบวนการอนุมัติสินเชื่อบัตรเครดิตยังไม่มีความชำนาญมีผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสมฤดี บัวกิ่ง พินิจ ดวงจินดา และอรจันทร์ ศิริโชติ (2555.) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด พบว่า การบริหารงานของสหกรณ์เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด และผลการศึกษาของนันทวรรณ บุญทอง (2556: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้เงินกู้ระยะสั้นค้างชำระของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินป่าน้ำขาว จำกัด จังหวัดระนอง พบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของสหกรณ์ไม่มีผลต่อหนี้เงินกู้ระยะสั้นค้างชำระ ได้แก่ การตรวจสอบการใช้เงินกู้ และการติดตามทวงหนี้อย่างต่อเนื่อง

6) ปัจจัยด้านพฤติกรรมชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ มีความสัมพันธ์ต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ สมาชิกนำเงินที่จะชำระหนี้สหกรณ์ไปจ่ายชำระหนี้อื่นก่อน สมาชิกนำเงินกู้จากสหกรณ์ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ สมาชิกมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ สมาชิกมีปัญหาครอบครัว และสมาชิกลาออกจากงาน/ตงงาน/ว่างงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกร อัมสุข (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้สินเชื่อสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) กล่าวว่ารายได้ของลูกหนี้ ต่อเดือน และรายจ่ายของลูกหนี้ต่อเดือนมีผลกระทบต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้ แต่ไม่สอดคล้องในส่วนของ

ตัวแปรอายุ อาชีพ สถานภาพ จำนวนบุคคลที่อยู่ในอุปการะวงเงินกู้ สัดส่วนเงินผ่อนชำระต่อรายได้ ระยะเวลาในการชำระคืนเงินต้นการแบ่งงวด การชำระ และวัตถุประสงค์การใช้สินเชื่อไม่มีผลกระทบต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้ แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของจรรยารัตน์ ตรีการศิรินทร์ (2540) ศึกษาถึงระดับความสำคัญของคะแนนรวมปัจจัยต่างๆที่ส่งผลทำให้เกิดการค้างชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย และลูกหนี้ไม่สามารถคืนธนาคารได้ตามกำหนดพบว่า ปัจจัยที่เกิดจากปัญหาของตัวลูกหนี้ที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ธนาคาร คือ เกิดจากลูกหนี้แบกภาระหนี้เกินกำลัง มีหนี้ภายนอกสูงและสัดส่วนของเงินกู้กับเงินลงทุนสูงเกินไป

2 ระดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์สุขสำราญ จำกัด

1) ด้านนโยบายรัฐบาล สมาชิกให้ความสำคัญด้านนโยบายรัฐบาลอยู่ในระดับมาก โดยเรียงรายจ่ายค่าสาธารณูปโภคขึ้นราคาสูง อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาริษา โพชนุกูล (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการผิดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาระโนด จังหวัดสงขลา โดยพบว่า ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ การเกิดภัยธรรมชาติ และนโยบายของรัฐส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการผิดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในระดับมาก

2) ด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 อยู่ในระดับมาก โดยราคาวัตถุดิบสูงขึ้น มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น เช่น ต้องซื้อเทปเล็ดให้บุตรหลานใช้ในการเรียนออนไลน์ รายได้ไม่พอใช้จนต้องก่อหนี้เพิ่ม รายได้ลดลง/ถูกเลิกจ้าง และการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เพราะต้องรักษาระยะห่าง และมีการติดเชื่อเพิ่มมากขึ้น อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวินี เพ็งธรรม และศิวฤทธิ์ สุนทรเสณี (2563) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อธนาคารประชาชนของธนาคารออมสินเขตชัยภูมิ กล่าวว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของธนาคารอยู่ในระดับมาก

3) ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ อยู่ในระดับมาก โดยเงื่อนไขระยะเวลาการชำระคืนสั้นเกินไป ไม่มีบุคลากรในการแนะนำข้อมูลการชำระหนี้ ความสะดวกสบายในการชำระหนี้ เช่น ชำระหนี้ได้ง่ายหลายช่องทาง เงินงวดผ่อนชำระสูงเกินไป การติดตามเร่งรัดหนี้สินไม่เป็นระบบ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติกานต์ บุตรพึ้ง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกในสหกรณ์ภาคการเกษตร จังหวัดสุโขทัย ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกในสหกรณ์ภาคการเกษตร จังหวัดสุโขทัย โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการบริหารงานของสหกรณ์ด้านการค้างชำระหนี้และด้านวงเงินในการค้างชำระ ตามลำดับ

4) ด้านพฤติกรรมกรรมการชำระหนี้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีพฤติกรรมเรื่องการนำเงินที่จะชำระหนี้สหกรณ์ไปจ่ายชำระหนี้อื่นก่อน และ การปัญหาด้านสุขภาพ หรือทุพพลภาพจนเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีวาลย์ นิราข (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยของการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้าธนาคารรัฐในจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกิดจากตัวผู้กู้มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระมากที่สุด มีรายได้ลดลง มีหนี้สินหลายทาง มีภาระผ่อนชำระหลายทางและนำเงินไปชำระหนี้อื่นก่อน

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรมีการวางระบบสินเชื่ออย่างรัดกุม และเป็นระบบโดยการวิเคราะห์การให้สินเชื่อ 5C มาใช้ประกอบในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อแก่สมาชิก กำหนดผู้รับผิดชอบรับชำระหนี้ให้ชัดเจน รวมถึงสถานที่และระยะเวลาในการรับชำระหนี้ และนำข้อมูลเข้าที่ประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือนเพื่อติดตามความคืบหน้าในการรับชำระหนี้ รวมทั้งปัญหาในการรับชำระหนี้ของสมาชิกแต่ละรายเพื่อหาแนวทางแก้ไขได้ทันต่อเวลา

1.2 การมอบหมายกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถและเข้าใจบทบาทหน้าที่ ทำหน้าที่เกี่ยวกับสินเชื่อ เพื่อให้สามารถให้บริการด้านสินเชื่อแก่สมาชิกได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.3 ส่งเสริมการลดต้นทุนทางการผลิตแก่สมาชิก ซึ่งจากผลการสำรวจพบว่าสมาชิกกว่าร้อยละ 40 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการค้างชำระหนี้ของสมาชิก โดยส่งเสริมให้สมาชิกลดต้นทุนในการผลิต จัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนเพื่อสามารถวางแผนการรับจ่ายได้อย่างชัดเจนขึ้น และจัดอบรมอาชีพเสริมให้แก่สมาชิก เพื่อเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก

1.4 คณะกรรมการพิจารณาให้สหกรณ์ฯเพิ่มธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้แก่สมาชิก โดยจัดหาปัจจัยทางการผลิตมาจำหน่ายในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดให้แก่สมาชิก เพื่อช่วยลดต้นทุนอีกทางหนึ่ง โดยสำรวจความต้องการของสมาชิกและประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินธุรกิจก่อน

2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาถึงปัจจัยด้านต่างๆ ซึ่งอาจมีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ โดยลงรายละเอียดให้ชัดเจน เช่น ด้านการบริหารจัดการภายในของสหกรณ์ เพื่อได้รายละเอียดที่สามารถนำมาปรับปรุงการดำเนินงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาในด้านอื่นๆเพิ่มเติม เช่น ความพึงพอใจ ทักษะคิด ฯลฯ และศึกษาข้อมูลจากองค์กรอื่นๆที่มีการเกิดหนี้ค้างชำระ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพต่อไป

2.3 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากข้อมูลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ จึงควรมีการศึกษาข้อมูลจากสมาชิกของสหกรณ์เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไข พฤติกรรมที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ได้มากขึ้น

2.4 ควรศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่ม เช่น การสัมภาษณ์สมาชิกที่เป็นลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์ฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการค้างชำระหนี้ และเป็นแนวทางสำหรับสหกรณ์ในการช่วยเหลือลูกหนี้ของสหกรณ์ต่อไป

2.5 ควรศึกษาเปรียบเทียบถึงพฤติกรรมในการชำระหนี้ของสมาชิกที่ผิดนัดชำระหนี้กับสมาชิกที่เป็นหนี้ปกติของสมาชิกสหกรณ์ฯ เพื่อที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการบริหารจัดการด้านธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครราชสีมา.(2559). การบริหารจัดการหนี้เงิน กองทุนพัฒนาสหกรณ์ สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2565 , จาก <https://web.cpd.go.th/nakhonratchasima/index.php/contactus/km-korat>
- จรรยาธิน ตรีการศิริพันธ์.(2540). ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการชำระหนี้ของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่.เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด. ประวัติเครดิตยูเนียนในประเทศไทย สืบค้น 5 มีนาคม 2565 , จาก <https://www.cultthai.coop/cultthai/index.php/2017-05-24-02-43-05/cu-history1-2>
- จิตติกานต์ บุตรพึ้ง (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกในสหกรณ์ภาคการเกษตร จังหวัดสุโขทัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นันทภรณ์ บุญทอง. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้เงินกู้ระยะสั้นค้างชำระของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินป่าน้ำขาว จำกัด จังหวัดระนอง (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ปัญญาณ บุญกาวิณ. (2563).ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการติดตามหนี้ค้างชำระไม่เกิน 90 วันของลูกหนี้บัตรเครดิต ธนาคารออมสิน.การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่15 ,495-510. จาก <https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/rgrc/article/download/1741/1339/>
- รชต ตั้งนาราชกิจ. (18 มกราคม 2565). แจงสี่เบี้ย.กรุงเทพธุรกิจ.9
- รัชดาภรณ์ บุญวงศ์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรกระบี่ จำกัด จังหวัดระนอง วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมฤดี บัวกิ้ง พินิจ ดวงจินดา และอรจันทร์ ศิริโชติ.(2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สาวินี เพ็งธรรม และศิวฤทธิ์ สุนทรเสนี. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อบริษัทประชาชนของธนาคารออมสิน เขตชัยภูมิ. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สุรัสวดี บรรพตเสด (2558) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้สินเชื่อประชาชน ลูกค้านักออมสิน สาขา อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- สุรพล ไหลมี. (2539). ปัจจัยที่ทำให้เกิดดอกเบี้ยค้างรับของเงินกู้ประจำ: กรณีศึกษาธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขานนทบุรี เชียงใหม่.วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อาริชา โพนกุล. (2559).ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการชำระหนี้บัตรเครดิต ธ.ก.ส. สาขาระนอง จังหวัดสงขลา สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อุบลวรรณ ขุนทอง วารี่ จันโต และ อัจฉรา หล่อตระกูล. (2558). มูลเหตุการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้านักออมทรัพย์ครู นนทบุรี จำกัด.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต.ปีที่ 10 ฉบับที่ 1, 21-30.
- ฤทัยรัตน์ ดวงชื่น (2558) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการชำระหนี้เงินกู้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาจอมบึง จังหวัดราชบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2565).รายงานกิจการประจำปี 2564 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2564. สหกรณ์เครดิตยูเนียนอามานะห์ สุขสำราญ จำกัด.ระนอง.